

PRITARTA

Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 28 d.
įsakymu Nr. 30-2109

PATVIRTINTA

Vilniaus lopšelio-darželio „Šnektis“
direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 30 d.
įsakymu Nr. V-

Ikimokyklinio ugdymo programa „Šnekučio tauškučiai“

VILNIUS

2017

Turinys

I. Bendrosios nuostatos.....	3
II. Ikinokyklinio ugdymo principai.....	8
III. Tikslas ir uždaviniai.....	9
IV Ugdymo turinys, metodai, priemonės.....	10
V. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas.....	137
VI. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai.....	140

I. Bendrosios nuostatos

Švietimo tiekėjo pavadinimas:	Vilniaus lopšelis-darželis „Šnektis“
Teisinė forma	Juridinis asmuo, Vilniaus miesto savivaldybės institucija
Tipas, grupė	Lopšelis-darželis, neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaiga
Ugdymo kalba	Lietuvių
Ugdymo forma	Dieninė
Adresas	Vytienio 41, LT-03208, Vilniaus savivaldybė
Telefonas	85 2130484
El. paštas	rastine@snektis.vilnius.lm.lt
Svetainė	http://www.snektis.vilnius.lm.lt/

Vaikai ir jų poreikiai

Ikimokyklinio ugdymo dėmesio centre yra vaikas ir jo ugdymasis. Remiantis Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983 (Žin., 1995, Nr. 60-1501), kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria savo vertybes. Ikimokyklinio ugdymo grupėse puoselėjamas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis. Ugdymo ir ugdymosi procesas grindžiamas socialinio teisingumo, lygiavertiškumo, tolerancijos vertybėmis.

Laikomasi nuostatos, kad vaikas ugdomas ir ugdomosi per visą buvimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ar grupėje dieną. Programos principai, tikslas, uždaviniai bei ugdymo turinys orientuoti į vaikų poreikių tenkinimą taip pat siekiama įvertinti vaikų ugdymo(si) pasiekimus nuo gimimo iki šešerių metų kaip pažangos žingsnius į kuriuos orientuojantis būtų stebima jų raida ir pažanga, vertinama ugdymo(si) kokybė.

Ugdymo procese didelis dėmesys skiriamas vaiko saviraiškai ir kūrybai. Dauguma vaikų socialiai aktyvūs, drąsūs, jiems svarbu išreikšti save, realizuoti aktyvios veiklos poreikį. Lankydamas ikimokyklinę ugdymo įstaigą vaikas perima kitų vaikų patirtį išlaikydamas savo individualumą, išsaugo savąjį „Aš“ ir kartu perduoda savo patirtį kitiems. Ikimokyklinis amžius – žaidimų ir atradimų amžius. Žaisdamas vaikas nuosekliai pereina į vis aukštesnę vystymosi pakopą, jo žaidimas keičiasi ir tobulėja. Vaikas gyvena čia ir dabar. Jis džiaugiasi, įgyvendindamas savo pomėgius, darželio aplinkoje patirdamas naujus išpūdžius.

Ikimokyklinę įstaigą lanko vaikai iš skirtingą socialinę padėtį turinčių šeimų. Yra dažnai sergančių vaikų, vaikų su specialiaisiais poreikiais, vaikai reikalauja ypatingo dėmesio, šilumos ir saugumo pojūčio. Programoje numatytų priemonių pagalba bus sudaromos sąlygos visų vaikų poreikių ir saviraiškos tenkinimui.

Ugdydami vaiką pagal ikimokyklinio ugdymo programą, siekiame, kad jis augtų: sveikas, orus, bendraujantis, smalsus, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis.

Ikimokyklinio ugdymo turinys remiasi humanistinės ir konstruktyvinės filosofijos idėjomis ir laiduoja įvairiapusę vaiko galių sklaidą.

Humanistinė ugdymo kryptis – tai humanistinė pedagogika, kai vaikas priimamas toks, koks jis yra. Ji orientuota į vaiką, jo poreikius, interesus, saugumą, kultūrą. Pabrėžiamas saviraiškos ir savirealizacijos apraiškų skatinimas, orientuojantys į vaiko raidos pokyčius „čia ir dabar“. Siekiama padėti vaikui suvokti savo poreikius ir taip skatinti jo asmenybės tapumą bei sklaidą. Žaisdamas vaikas mokosi geriau suprasti save, užmegzti šiltus asmeninius santykius su kitais, bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti problemas, kūrybiškai veikti. Mūsų pedagogai siekia užmegzti su vaiku meile grįstą kontaktą, palaikyti vaiko iniciatyvas, padėti jaustis oriam, kūrybiškam, savarankiškam.

Konstruktyvinė ugdymo kryptis - tai patirtinis vaiko mokymosi būdas. Vaikas mokosi žaisdamas, eksperimentuodamas, tyrinėdamas, modeliudamas, veikdamas bandymų ir klaidų keliu. Žaidimas vertinamas kaip būtiniausia vaiko ugdymosi veikla. Mūsų pedagogai sudaro sąlygas vaikui savarankiškai ir išradingai įgyti naujų žinių ir patirties, įtraukdami ugdytinį į pažintinio proceso organizavimą, taip stiprinant jo pasitikėjimą savo jėgomis.

Ugdytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Įstaigoje dirba ikimokyklinį aukštesnįjį ar aukštąjį pedagoginį išsilavinimą turintys specialistai, gebantys laiduoti kokybišką vaikų ugdymą(si). Įstaigos pedagogai yra įgiję kvalifikacines kategorijas įstatymų numatyta tvarka. Darželio pedagogai nuolat dalyvauja mokslinėse-praktinėse konferencijose, nuotoliniuose mokymuose, kuriose kelia savo kvalifikaciją. Taip pat dalinasi gerąja patirtimi su Vilniaus miesto ikimokyklinių ugdymo įstaigų metodinio ratelio „Spindulys“ pedagogais ir kitais Lietuvos pedagogais.

Šiuolaikinis kokybiškas ugdymas reikalauja pedagogų gebančių suvokti ikimokyklinio amžiaus vaiko prigimtinių galių sklaidą, fizinę, kognityvinę, emocinę, socialinę jo raidą bei vaiko mokymosi mokykloje ir tolesnio gyvenimo sėkmę. Pedagogai ir kiti specialistai įsitikinę, jog kokybiškas ikimokyklinis ugdymas mažina atskirtį tarp vaikų, augančių palankiose - nepalankiose sąlygose ir didina ugdymo prieinamumą. Pedagogų dėmesio centre yra vaikas ir jo ugdymasis. Ugdytojai siūlo vaikams įdomias veiklas, sukuria tyrinėjimo situacijas, pasiūlo vaikui atlikti tai, ko jis dar nėra išbandęs. Pedagogas, jei reikia, pamoko, pataria, padeda, paskatina ieškoti išeities susidūrus su problema, paragina dar patobulinti tai, ką jis padarė, pakviečia kartu su kitais žaisti žaidimus, dalyvauti sportinėse estafetėje. Mūsų vaikai turi išskirtinę teisę pasirinkti arba patys sugalvoja, numato, ką veiks. Tuomet auklėtojas įsitraukia į jų sumanymo realizavimą bendraudamas su vaiku, arba vaikai įsitraukia į ikimokyklinio ugdymo pedagogo pasiūlytą, inicijuotą veiklą. Organizuodamas ir koordinuodamas vaikų ugdymosi procesą ikimokyklinio ugdymo auklėtojas turėtų pažvelgti į vaiko ugdymąsi iš jo pozicijos, išgirsti jo nuomonę, išvelgti poreikius, interesus. Pedagogas apmąsto kokia aplinka ir kokie ugdymo būdai gali pažadinti vaikų domėjimąsi, tyrinėjimus, kūrybą ir padeda pasiekti numatytų ugdymosi rezultatų. Auklėtojai atsižvelgia į šiuolaikinių Z arba Alfa kartos vaikų ypatumus. Tai vaikai, kurie labai judrūs, nerimastingi, mažiau paklusnūs, hiperaktyvūs, linkę labiau individualizuotis, negu įsilieti į kolektyvą.

Vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų, pagalbą teikia logopedas. Vaikų meninei raiškai plėtoti įstaigoje dirba meninio ugdymo pedagogas, o susidūrus su sunkumais, bendrauja psichologas.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai yra svarbiausi vaikų ugdytojai, o auklėtojai – tai vaikų ugdymo ir ugdymosi situacijų kūrėjai. Ikimokyklinio ugdymo institucijos paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką, todėl rengiant programą buvo remiamasi tėvų nuostatomis, lūkesčiais ir poreikiais. Tėvai tikisi, kad vaikai būtų ugdomi įvairiapusiškai. Todėl auklėtojas turėtų gerai pažinti tėvų galimybes ir kalbėti jiems suprantama kalba. Pedagogas atlieka labai svarbų vaidmenį - padeda tėvams suprasti savo vaikų ugdymo poreikius ir ypatybes. Tėvai pageidauja, kad auklėtoja su jais aptartų ar programoje numatyti rezultatai tinka jų vaikui ar vaikų grupei. Su vaiko tėvais nuolat kalbama apie ugdytinių ugdymo uždavinius. Šeimų lūkesčiai ikimokykliniam vaiko ugdymui yra nevienodi. Vieniems tėvams aktualu, kad vaikas būtų kokybiškai ugdomas, kad būtų plėtojami jo gabumai ir talentai, kiti tėvai iš ugdymo įstaigos labiau tikisi meilės vaikui ir geros vaiko savijautos, dar kiti tikisi pagalbos įveikiant vaiko socialines ir pažinimo problemas. Įstaigoje taikomi šie bendradarbiavimo su tėvais būdai: pokalbiai (pažintiniai, vaiko vertinimo anketos rezultatams aptarti, susirinkimai), tėvų dalyvavimas darželio veikloje (šventiniuose renginiuose, tėvų organizuojamose veiklose, bendrose talkose, paskaitose tėvams).

Darželis bendradarbiauja su vietos bendruomene: Vilniaus pedagogine psichologine tarnyba, Sostinės krepšinio mokykla, Naujamiesčio seniūnija, su „Šnekučių“ darželiais visoje Lietuvoje ir kitomis Lietuvos švietimo įstaigomis. Palaikomi glaudūs ryšiai su Vilniaus apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos 2-ąja komanda, Vaikų teisių apsaugos tarnyba ir kitomis pagalbos vaikui institucijomis.

Regiono ir švietimo teikėjo savitumas

Lopšelis–darželis „Šnektis“, įsikūręs Vilniaus miesto Naujamiesčio mikrorajone, vaikams duris atvėrė 1962 m. rugsėjo 1 d. ir vadinosi 63-uuju lopšeliu-darželiu. 1997 m. suteiktas „Šnekučio“ lopšelio-darželio vardas. Lopšelyje-darželyje vaikai ugdomi nuo pusantrų iki šešerių metų amžiaus. Veikia šešios grupės: 2 ankstyvojo amžiaus grupės ir 4 ikimokyklinio ugdymo grupės.

Vizija. Atvira, šiuolaikiška ir nuolat besimokanti ikimokyklinė įstaiga, suburianti darnią bendruomenę, užtikrinanti palankias sąlygas ugdytinių vidinių galių plėtotei, jų saviraiškai ir saviraidai.

Misija. Atskleidžiant vaiko prigimtinės galias, siekti kokybiškų ugdymo(si) sąlygų:

- ✓ ugdant laisvą ir kūrybingą asmenybę;
- ✓ plėtojant pamatinius gebėjimus, žinias, socialinius įgūdžius;
- ✓ padedant vaikui įgyti atsparumo įvairioms socialinio blogio apraiškoms.

Filosofija

„...Aš visada tavo pusėje, aš esu su tavimi mintimis ir darbais, aš tau kuriu saugią aplinką – tai reiškia, kad nubrėžiu ribas, kurios atitinka tavo amžių ir kultūrinį kontekstą, tam, kad būtum saugus, kad jaustumėsi mylimas ir galėtum sleisti savo unikalų, vienintelį ir man dar nepažįstamą asmenį – save...“ (Šaltinis-paimta iš <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/siuolaikine-vaikystes-samprata/2382>)

Ikimokyklinėje įstaigoje vykdomi tradiciniai projektai:

- ✓ Sveikatingumo projektas „Judame kartu, nes tai daryti mums smagu“ organizuojamas 3 kartus per metus su tėveliais, seneliais, broliais ir sesėmis. Pedagogai ir tėvai, rodydami gerą asmeninį sveikos gyvensenos pavyzdį, padeda vaikams ugdytis sveikos gyvensenos vertybes, suteikdami žinių apie sveikatos svarbą.
- ✓ Bendradarbiavimo projektas „Šeima darželio grupėje“ vykdomas metų bėgyje. Tėvai, iš anksto suderinę su pedagogais, dalyvauja grupės ugdomojoje veikloje kaip padėjėjai. Tai ypač aktualu, kai pedagogai susergera ar išvyksta atostogų. Tėvai, padirbėję grupėje, geriau suvokia pedagoginio darbo subtilybes, o tai užtikrina pozityvių santykių kūrimą bendradarbiaujant su grupės auklėtoja.
- ✓ Meninis projektas „Spalvų pasaulyje“ organizuojamas gegužės mėnesį. Pedagogai su ugdytiniais ruošia skirtingus darbelius, piešinius, gėles, iškabindami juos visoje darželio teritorijoje nuo medžio prie medžio, nuo krūmo prie krūmo. Pievos, nusėjamos įvairiausių gėlių žiedais. Tada darželis virsta tikrų tikriausiu „Šnekučio rojumi“.

Įstaigoje vykdomi ne tik tradiciniai projektai. Jie organizuojami pagal poreikį, atlikus vaikų pasiekimų vertinimą bei tėvų apklausą: „Naujosios kartos vaikai“, „Saugus gatvėje“, „Dantukai sveiki – šypsenėlė plati“, „Dirbt smagu, nes mes kartu“, „Ugnis šildo – ugnis žeidžia“, „Po tėviškės dangum“ ir kt.

II. Ikimokyklinio ugdymo principai

Vaikų ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais:

- ✓ **Demokratiškumo ir humaniškumo.** Ugdymas grindžiamas vaiko ir suaugusiojo tarpusavio pagarba ir pasitikėjimu, visų bendruomenės narių dalyvavimu priimant sprendimus. Vyrauja atviri santykiai, pagarba ir dialogas tarp visų bendruomenės narių.
- ✓ **Tautiškumo.** Ugdymo turinys orientuotas į vaiko etninio ugdymo poreikių tenkinimą. Etninis ugdymas – tai pagrindinė vertybė, atsispindinti visose ugdymosi kompetencijose. Ugdymo turinyje atskleidžiama žmogaus ryšys su gamta ir laiko ritmais, papročiai, tradicijos, kultūrinis paveldas, ugdoma vaiko pagarba gamtai ir gyvybei, tėvynei.
- ✓ **Prieinamumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į jų amžių, patirtį, gebėjimus ir galimybes, fizines ir dvasines savybes, raiškos būdus, individualius poreikius ir polinkius. Ugdymo turinyje daug dėmesio skiriama vaikų veiksenai, kurią pasirenka patys vaikai. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje aplinkoje augančiam vaikui. Vaikams suteikiamos galimybės bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, įgyti pasitikėjimo savimi.
- ✓ **Vertybinių nuostatų ugdymo.** Padedama vaikui visa kas jį supa įprasminti per dorovines žmogaus nuostatas į pasaulį. Ugdomas savarankiškas, doras, kūrybingas, atsakomybę jaučiantis žmogus, gebantis bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gerbiantis kitą, mąstančius, kitokios išvaizdos žmones.
- ✓ **Individualumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į individualias vaikų savybes, vaikų patirtį. Suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė, pripažįstama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį, asmeninę patirtį. Taikomos įvairios priemonės, metodai, individualaus ir nedidelėmis grupelėmis ugdymo formos.
- ✓ **Tęstinumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, įgytą šeimoje, vaikų amžių, priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Ugdymo turinys kiekvienais amžiaus tarpniais pamažu sudėtingėja, pateikiamos vis sudėtingesnės situacijos, nagrinėjamos vis sudėtingesnės problemos, įgaunama vis daugiau pažinimo informacijos.
- ✓ **Tikslingumo ir veiksmingumo.** Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius, orientuotas į šiuolaikinę vaikystės sampratą. Ugdymas grindžiamas vaikui prasmingais faktais, procesais, situacijomis. Ugdymo turinys

sistemiškai vertinamas, analizuojamas ir atnaujinamas pagal poreikius, bet ne rečiau kaip kas dveji metai.

- ✓ **Žaismingumo.** Ugdymo turinys skatina plėtoti vaiko gebėjimus, žadina vaikų vaizduotę, išjudina visus jų pojūčius, panaudojant žaismingas priemones, žaidybines situacijas.
- ✓ **Konfidencialumo.** Darbuotojai skatina atvirumą, suteikia šeimų nariams galimybę pasikalbėti rūpinimais klausimais ir papasakoti apie savo vaikus, garantuojant informacijos saugumą. Nesikeičiama informacija vaikams girdint.

III. Tikslas ir uždaviniai

Tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai.

Siekti, kad vaikas:

1. pažintų ir išreikštų save, plėtotų individualias galias;
2. Kūrybiškai ir aktyviai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
3. Mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.
4. pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikas, mokytųsi spręsti kasdienes problemas;

IV. Ugdymo turinys, metodai ir priemonės

Ikimokyklinio ugdymo programos dėmesio centre yra vaikas ir jo ugdymasis. Vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Mūsų vaikas ugdomas ir ugdomi per visą buvimo darželyje ar grupėje dieną.

Siekama tinkamai organizuoti vaikų veiklas, sudaryti sąlygas vaikui savarankiškai veikti, derinant su numatyta bei organizuota veikla. Sukurti stimuliuojančią aplinką, padedančią atsiskleisti vaikų gebėjimus. Ugdymo turinys orientuotas į darnų asmenybės vystymąsi bei įgyvendinamas per visą vaiko buvimą grupėje: dalyvaujant pedagogo organizuotoje veikloje, šventėse, jam tvarkantis, valgant, einant į lauką, ruošiantis ilsėtis, bendraujant su pedagogu ar grupės vaikais, žaidžiant ir kita. Taikomi įvairūs, į vaiką orientuoti aktyvaus ugdymo metodai:

- ✓ Žaidimas – pagrindinė veikla pažinti save ir aplinkinius, supančią aplinką, tenkinti savo svarbiausius poreikius. Žaidimas turi didelę įtaką vaiko kūrybinių galių plėtotei, skatina vaiko gebėjimų formavimąsi.
- ✓ Spontaniškas ugdymas – pritariama bet kokiai vaiko inicijuotai veiklai, ji gerbiama ir laikoma vertinga patirtimi, ugdymui panaudojamos netikėtos situacijos.
- ✓ Stebėjimas, eksperimentas – pagilina ugdytinių žinias, ugdo gebėjimą pritaikyti jas, aiškinant natūralius procesus ir reiškinius.
- ✓ Diskusijos - problemų, reiškinių aptarimas, minčių, idėjų išsakymas, išklausančios kito nuomonę, konfliktų sprendimas. Sudaroma galimybė vaikui spręsti visus su juo susijusius gyvenimo klausimus: aplinkos kūrimo, veiklos planavimo. Pedagogas įsiklauso į vaiko siūlymus, kartu su vaiku mąsto ir sprendžia įvairias problemas, aiškinasi reiškinius, jų esmę.
- ✓ Ekskursijos, išvykos – į muziejus, įžymias vietas.
- ✓ Parodos – ugdytinių kūrybinių darbų parodos įstaigoje ir už jos ribų.

Lopšelyje – darželyje „Šnektis“ svarbiausias ikimokyklinio ugdymo tikslas yra brandinti vaiko asmenybę, to siekiama per 18 ugdymosi pasiekimų sričių. Ugdymo turinys suskirstytas į tris vaiko ugdymosi kryptis. Ugdydami vaiką pagal ikimokyklinio ugdymo programą, siekiame, kad jis augtų:

1. Sveikas ir orus

- ✓ Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai
- ✓ Fizinis aktyvumas

- ✓ Emocijų suvokimas ir raiška
- ✓ Savireguliacija ir savikontrolė
- ✓ Savivoka ir savigarba
- ✓ Santykiai su bendraamžiais
- ✓ Santykiai su suaugusiais

2. Bendraujantis ir smalsus

- ✓ Sakytinė kalba
- ✓ Rašytinė kalba
- ✓ Aplinkos pažinimas
- ✓ Skaičiavimas ir matavimas

3. Kuriantis ir sėkmingai besiugdantis

- ✓ Meninė raiška
- ✓ Estetinis suvokimas
- ✓ Iniciatyvumas ir atkaklumas
- ✓ Tyrinėjimas
- ✓ Problemų sprendimas
- ✓ Kūrybiškumas
- ✓ Mokėjimas mokytis

1. Sveikas ir orus

- ✓ **Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje** vaikui ugdantis tobulėja vaiko asmeniniai mitybos ir valgyimo įgūdžiai, kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įpročiai, saugaus elgesio įgūdžiai, taisyklinga kūno laikysena.
- ✓ **Fizinio aktyvumo srityje** vaikui ugdantis tobulėja stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės bei smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.

- ✓ **Emocijų suvokimo ir raiškos srityje** vaikui ugdantis tobulėja jo jausmų raiška, suvokimas, kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.
- ✓ **Savireguliacijos ir savikontrolės srityje** vaikui ugdantis tobulėja gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti, atsiranda jausmų raiškos kontrolė ir gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.
- ✓ **Savivoka ir savigarba** – tai vaiko asmeninio tapatumo jausmas, bendrumo su šeima, tautinio tapatumo jausmas.
- ✓ **Santykių su bendraamžiais srityje** vaikui ugdantis tobulėja gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais, palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais bei gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus.
- ✓ **Santykių su suaugusiais srityje** vaikui tobulėja gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, palaikant partneriškus santykius ir abipusę pagarbą. Taip pat atsiranda žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Vaiko ugdymosi pasiekimų sąvadas

Eil. Nr.	Pasiekimų sritys	Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas
1.	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Noriai ugdosi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje
2.	Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
3.	Emocijų suvokimo ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).

4.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.
5.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai	Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais
6.	Santykių su bendraamžiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
7.	Santykiai su suaugusiaisiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.

2. Bendraujantis ir smalsus

- ✓ **Sakytinės kalbos srityje** vaikui ugdomas tobulėja aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis, natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius. Taip pat tobulėja kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių, tautosakos ir grožinės literatūros kūrinėlių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.

- ✓ **Rašytinės kalbos srityje** vaikui ugdantis tobulėja domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais, įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis bei trumpų žodelių skaitymas. Taip pat atsiranda domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas.
- ✓ **Aplinkos pažinimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja socialinės ir gamtinės aplinkos pažinimas bei pagarba gyvybei ir aplinkai.
- ✓ **Skaičiavimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja gebėjimas vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį, gebėjimas suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas. O **matavimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį, spalvą. Atsiranda daikto vietos, padėties erdvėje ir laiko tėkmės suvokimas.

Vaiko ugdymosi pasiekimų sąvadas

Eil. Nr.	Pasiekimų sritys	Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas
8.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.
9.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.
10.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
11.	Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas

			atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedama suvokti laiko tėkmę ir trukmę.
--	--	--	--

3. Kuriantis ir sėkmingai besiuogantis

- ✓ **Meninės raiškos srityje** vaikui ugdantis tobulėja emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais, taip pat meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas bei meninė kūryba ir improvizacija per muziką, šokį, vaidybą ir kitą vizualinę išraišką.
- ✓ **Estetinio suvokimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta, emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais.
- ✓ **Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje** vaikui ugdantis tobulėja gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti, gebėjimas ištraukti į suaugusiojo pasiūlytą veiklą ir išradingai ją išplėtoti. Taip pat gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.
- ✓ **Tyrinėjimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja domėjimasis supančia aplinka, tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais ir atrastų, sužinotų dalykų aptarimas.
- ✓ **Problemų sprendimo srityje** vaikui ugdantis tobulėja problemų atpažinimas, išvelgimas, sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas, pasekmių stebėjimas, apmąstymas ir, žinoma, mokymasis įveikti nesėkmes.
- ✓ **Kūrybiškumo srityje** vaikui ugdantis tobulėja domėjimasis naujais, sudėtingais dalykais, gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti, ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, savaip jas pritaikyti ir, žinoma, drąsa veikti, daryti savaip.
- ✓ **Mokėjimo mokytis srityje** vaikui ugdantis tobulėja numatymas, ko nori išmokyti, aktyvus mokymasis, gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

Vaiko ugdymosi pasiekimų sąvadas

Eil. Nr.	Pasiekimų sritys	Vertybinė nuostata	Esminis gebėjimas
12.	Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis,

		aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje
13.	Estetinis suvokimas	Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla	Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais
14.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.	Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
15.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
16.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes
17.	Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą	Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.
18.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.	Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas

			informacijos, išbandydamos, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.
--	--	--	---

MŪSŲ VAIKAS

SVEIKAS IR ORUS

- Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai
- Fizinis aktyvumas
- Emocijų suvokimas ir raiška
- Savireguliacija ir savikontrolė
- Savivoka ir savigarba
- Santykiai su bendraamžiais
- Santykiai su suaugusiais

BENDRAUJANTIS IR SMALSUS

- Sakytinė kalba
- Rašytinė kalba
- Aplinkos pažinimas
- Skaičiavimas ir matavimas

KURIANTIS IR SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

- Meninė raiška
- Estetinis suvokimas
- Iniciatyvumas ir atkaklumas
- Tyrinėjimas
- Problemų sprendimas
- Kūrybiškumas
- Mokėjimas mokytis

Eil. Nr.	Kompetencija	Žingsniai	Gebėjimai ir žinios (pasiekimai)	Vaiko veiksenos	Gairės
1.	Fizinis aktyvumas	1 žingsnis	<p>Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors įsitvėręs atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyrą.</p> <p>Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša jį į burną, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.</p>	Vaikas atsispiria kojomis nuo suaugusiojo delnų, ropoja.	Skatinti vaiką judėti parodant judesį.
		2 žingsnis	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio	Dalyvauja rytinėje mankštoje, kūno kultūros užsiėsimuose, pasivaikščiøjimuose ir kt. judrioje veikloje.	Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Siūlyti statyti bokštelių, užsukti ir atsukti dangtelius.

		<p>žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.</p> <p>Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gaudo, spiria kamuolį.</p>	<p>Žaidžia judrius, orientaciją lavinančius žaidimus, juda, aktyviai veikia.</p> <p>Paprašius atkartoja ką kiekviena kūno dalis gali daryti.</p>	<p>Parinkti priemonės stimuliuojant fizinį vaikų aktyvumą, skatinant pažinti savo kūno galias.</p>
	3 žingsnis	<p>Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25 – 30 cm.) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo</p>	<p>Dalyvauja sportinėse pramogose, rytinėje mankštoje, kūno kultūros užsiėsimuose, pasivaikščiojimuose ir kt. judrioje veikloje.</p> <p>Ridendamas ar mesdamas kamuolį vaikas taiko į vartelius ar taikinį.</p> <p>Varsto batų raištelius, sagutes.</p> <p>Įkerpa žirklėmis popieriaus kraštą.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų</p> <p>Sudaryti sąlygas vaikams laiptuoti kopėtėlėmis siekiant tikslo – pauostyti, pasiekti, nukabinti.</p> <p>Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius.</p> <p>Mokyti žirklėmis įkirpti popierinės saulutės</p>

		<p>laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį.</p> <p>Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą</p>		spindulėlį.
	4 žingsnis	<p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.</p> <p>Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn – žemyn nesilaikant už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštavimo. Mina ir vairuoja triratuką.</p> <p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja</p>	<p>Žaisdamas juda įvairiais būdais</p> <p>Atsigula ant nugaros ir „mina dviratį“. Iš pradžių lėtai, paskui vis greičiau ir greičiau. Vaikas suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, paskui į išorę, po to šokinėja viena koja.</p> <p>Mokosi važinėti dviratuku, paspirtuku.</p> <p>Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras. Iš plastilino lipdo įvairius daiktus.</p> <p>Vieną ant kito dėlioja daiktus.</p>	<p>Siūlyti vaikui įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų, eiti linija, nenukrypstant nuo jos, paskui grįžta atbulas</p> <p>Pasiūlyti vaikui pabūti vaistininku – įvairius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą įvairaus dydžio karoliukus.</p> <p>Sudaryti vaikui sąlygas, lipdyti iš modelino, plastilino. Leisti kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus.</p>

		<p>tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>		
	5 žingsnis	<p>Eina pristatant pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keliant kelius, atliekant judesius rankomis, judant vingiais. Bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojom vietoje ir judant pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrengimais. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį.</p> <p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas).</p>	<p>Bėgioja keičiant kryptį, tempą. Žaidžia gaudynes su draugais.</p> <p>Mėto kamuolį vienas kitam ir gaudo, meta į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna. Laipioja kopėtėlėmis, bokšteliais.</p> <p>Dalyvauja estafetėse.</p> <p>Vaikas piešia ar rašo pieštuku.</p>	<p>Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu.</p> <p>Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus.</p>

			Meta, spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gaudo, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.		
	6 žingsnis	Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvatėle, atbulomis, šonu. Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn.. Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus	Ryto mankštos metu atlieka įvairius judesius kojomis ir rankomis, juda įvairiomis kryptimis, skirtingais tempais. Per kūno kultūros užsiėmimus, žaidžia įvairius žaidimus su kamuoliu, derinant veiksmus. Tikslingai atlieka įvairius karpymo judesius rankomis, taisyklingai valdo rankų ir pirštų mostus.	Organizuoti vaikams įvairias veiklas, estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais.	

2.	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	1 žingsnis	Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio	Laiko šaukštą, bando pats valgyti, gerti iš puodelio	Skatinti valgyti. Žaidžiant mokyti laikyti šauktą, gerti iš puodelio, valgyti su šaukštu, siūlyti gerti iš puodelio, skystą maistą – su šaukštu
		2 žingsnis	Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprąšytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Valgo su šaukštu, geria iš puodelio. Žaidimo pagalba susipažįsta su higienos reikmenimis: muilu, rankšluosčiu, naktipuodžiu, nosine ir šukomis. Atlieka veiksmus su higienos priemonėmis, vėliau juos naudoja žaisdami.	Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, pasakant ar parodydamas kaip reikia valgyti. Atsižvelgiant į vaiko tuštinimosi ir šlapinimosi įgūdžius sodinti ant puoduko ar klozeto. žaidimo forma: maitinti žaislus, sodinti žaislus ant naktipuodžio, plauti jiems veidą, rankas, juos šluostyti. Pasakoti apie švarą.
		3 žingsnis	Savarankiškai valgo ir geria. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. Padedamas bando praustis,	Valgo šaukštu, šakute, geria iš puodelio. Pasako ko nenori valgyti. Priminus arba pats eina į tualetą Žaidimų metu įtvirtinami savarankiškumo įgūdžiai: maitina lėles, jas rengia, guldo, veda	Skatinti ragauti, kramtyti maistą, naudoti stalo įrankius. Siūlyti piešiniuose, plakatuose atpažinti ką mėgsta valgyti. Padėti susitvarkyti po tualetu. Siūlyti žaidimo formą apmokyti žaislus, dėti juos į vietą.

		nusišluostyti veidą, rankas. Padeda vieną kitą daiktą į vietą.	<p>pasivaikščioti, bando tvarkingai sudėti drabužėlius.</p> <p>Dengia stalą, imituoja maitinimosi judesius, elgesį prie stalo, bendrauja su šalia esančiais.</p> <p>Stalo žaidimų, knygelių, plakatų, kortelių pagalba susipažįsta su vaisiais, daržovėmis, sveiku maistu, turimas žinias įtvirtina žaisdami.</p>	
	4 žingsnis	<p>Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar</p>	<p>Valgio metu naudoja stalo įrankiais, nekalba. Po valgio padeda sutvarkyti indus, įrankius.</p> <p>Naudojasi asmeniniais higienos reikmenimis (šukomis, burnos skalavimo stiklinaitėmis, vienkartinėmis nosinaitėmis ir kt.).</p> <p>Maunasi (nusimauna) kelnes, aunasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztinį, užsideda (nusiima) kepurę.</p> <p>Pastebi kad reikia išplauti rankas.</p> <p>Tvarko žaislus</p>	<p>Laikytis taisyklių prie stalo.</p> <p>Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.</p> <p>Skatinti sutvarkyti žaislus su kurias žaidė.</p>

		<p>kosėdamas prisidengia burną ir nosį.</p> <p>Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė</p> <p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.</p>		
	5 žingsnis	<p>Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Serviuoja ir tvarko stalą vadovaujamas suaugusiojo.</p> <p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Stengiasi saugoti save ir kitus.</p> <p>Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p>	<p>Taisyklingai naudojasi stalo įrankiais, išmano jų paskirtį.</p> <p>Įvardina kelis produktus, kuriuos sveika ir nesveika valgyti.</p> <p>Savarankiškai apsirengia, nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus.</p> <p>Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. Stengiasi užrišti kaspiną, šukuotis, plautis rankas.</p> <p>Priminus tvarkosi žaislus.</p> <p>Stengiasi saugiai elgtis grupėje, lauke.</p>	<p>Kalbėti apie maisto piramidę- kas sveika, kas ne. Padėti dengti stalą</p> <p>Kalbėti apie vaiko saugų elgesį. Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Stebėti ir priminti, kad taisyklingai sėdėtų.</p>

		6 žingsnis	<p>Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki.</p> <p>Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą - kurio vartojimą reikėtų riboti.</p> <p>Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą.</p> <p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p>	<p>Taisyklingai naudojasi įrankiais</p> <p>Laikosi asmens higienos taisyklių, tinkamai rengiasi,</p> <p>Laikosi nustatytų saugaus elgesio taisyklių, įgyja žinių saugaus elgesio įvairiose situacijose.</p>	<p>Kalbėti, diskutuoti apie maistą, aiškintis, kuris maistas sveikas, kuris – ne.</p>
--	--	---------------	--	---	---

			<p>Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais.</p> <p>Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p>		
3.	Rašytinė kalba	1 žingsnis	<p>Vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais.</p> <p>Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas.</p>	<p>Varto knygeles.</p> <p>Domisi įvairiais rašikliais kaip ir kitais jam naujais daiktais.</p>	<p>Sukurti vaikui knygų aplinką, kad jis galėtų pačiais įvairiausiais būdais pažinti knygutes. Kartu vartyti, žiūrinėti paveikslėlius. Kalbėti vaikui apie tai, ką mato kiekviename puslapyje.</p>

		2 žingsnis	Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Savarankiškai ir padedant suaugusiajam varto knygeles. Pradedą atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Žiūrinėjant paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Įvairiais rašikliais spontaniškai brauko popieriaus lape.	Skatinti vaikus savarankiškai versti lapus. Rodyti vaikui knygelių paveikslėlius, kalbėti apie juos.
		3 žingsnis	Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. Įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglioja vertikalias ir horizontalias linijas.	Savarankiškai ir padedant suaugusiajam varto knygeles. Pradedą atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Įvairiais rašikliais spontaniškai brauko popieriaus lape.	Skaityti vaikams knygas Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis.
		4 žingsnis	Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo		Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“

		<p>skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.</p> <p>Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.) Keizerzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.</p>	<p>„Skaito“ knygelių, žurnalų, bukletų paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus.</p> <p>Reaguoja į skaitomą tekstą rankų/kojų judesiais, veido raiška, emocijomis. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.</p>	<p>Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan.</p>
	5 žingsnis	<p>Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę.</p>	<p>Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms.</p> <p>Domisi abėcėlės raidėmis.</p> <p>Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.</p> <p>Kopijuoja ir bando rašyti raides.</p>	<p>Kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką.</p> <p>Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus</p>

			<p>Sugalvoja pavadinimus</p> <p>paveikslėliams, knygelėms.</p> <p>Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.</p> <p>Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).</p> <p>Kopijuoja raides, paprastus žodžius.</p> <p>„Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)</p>	<p>Ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje.</p>	<p>piešinius, atliktus darbelius.</p> <p>Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais, prieveiksmiais.</p> <p>Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais.</p>
--	--	--	---	--	---

	6 žingsnis	<p>Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją.</p>	<p>Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, juos varto, supranta nesudėtingą jų turinį. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Sieja pateiktas iliustracijas su tekstu, remiasi asmenine patirtimi. Atpažįsta žodžio raidės, jas kopijuoja, taria žodžio garsus, plojant rankomis taisyklingai skiemenuoja žodžius. Užrašo savo vardą Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius.</p>	<p>Sukurti palankią sakytinės kalbos aplinką (įrengti bibliotekėlę, pakabinti plakatus su abėcėlės raidėmis). Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškasas Skatinti vaiką kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius.</p>
--	------------	--	---	--

			Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.		
4.	Sakytinė kalba	1 žingsnis	<p>Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną.</p> <p>Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmams atsakyti į klausimus.</p> <p>Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis.</p> <p>Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu.</p>	<p>Klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio toną. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių, veiksmų pavadinimus. Supranta elementarius klausimus ir prašymus.</p> <p>Daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis</p>	<p>Kalbinti, pasakoti apie tai, kas tuo metu daroma.</p> <p>Žaidinti, juokinti, kykuoti vaiką, sakant trumpus eilėraštkus</p>

		<p>2 žingsnis</p> <p>Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą.</p> <p>Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvotvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.</p> <p>Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojamais, veiksmiais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose.</p> <p>Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.</p>	<p>Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiojo klausimus, prašymus. Mimika, gestais, kalba reaguoja į vaikų kalbą. Klausosi trumpų pasakų siužetų iliustruojamų pasakojimo turinį, veikslių eiga, pastebi veikėjų veiksmus, rodo daiktus ir juos pavadinu, pasako savo vardą, kartoju garsų junginius, mėgdžioju suaugusio parodytą veiksmą žaidžia.</p> <p>Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus.</p>	<p>Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus.</p> <p>Palaikyti vaiko norą tarti, kartoti žodžius.</p> <p>Skatinti vaiko klausinėjimą.</p> <p>Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes.</p>
--	--	---	--	---

		Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.		
	3 žingsnis	<p>Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių.</p> <p>Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p> <p>3–4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus.</p> <p>Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“.</p> <p>Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p> <p>Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.</p>	<p>Klausysis skaitomų ir sekamų pasakų.</p> <p>Kurs savo istorijas, pasakos apie savo šeimą, dalinsis savo išpūdžiais, išgyvenimais.</p> <p>Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių. Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti.</p> <p>Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus, pats klausia.</p> <p>Kartu su suaugusiuoju deklamuos eilėraštkus.</p> <p>Sako „ačiū“, „prašau“.</p> <p>Domisi televizijos laidomis vaikams, kalba apie jas.</p>	<p>Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi.</p> <p>Skaityti atsižvelgiant į kūrinį – garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas.</p> <p>Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką.</p> <p>Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus.</p> <p>Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, apie savo rūpesčius, šeimos narius.</p> <p>Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius.</p>

			Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.		Skatinti jį pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. Deklamuoti eilėraštkus, dainuoti daineles, žaisti žaidimus, užbaigti žinomų pasakų, eilėraštkų frazes.
	4 žingsnis		<p>Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinų literatūrine kalba, tarmiškai.</p> <p>Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus</p> <p>Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų.</p> <p>Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.</p>	<p>Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais – „viską girdi“. Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų.</p> <p>Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.</p>	<p>Skaityti vaikui, skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusias išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius.</p> <p>Bendruojant vartoti elementarius mandagumo žodžius. Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniiais</p>

		<p>Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius.</p> <p>Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius.</p> <p>Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų.</p> <p>Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>		
	5 žingsnis	<p>Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius, klausosi gyvai, įrašų.</p> <p>Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį</p>	<p>Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti įrašų.</p> <p>Kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina,</p>	<p>Skaityti vaikams įvairių žanrų tekstus.</p> <p>Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus,</p>

		<p>kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.</p> <p>Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis.</p> <p>Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.</p> <p>Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius,</p>	<p>pakartoja. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę.</p> <p>Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Plečiant jo žodyną, turtinti jį įvairiais techniniais terminais. Sužinojus naują žodį, skatinti išsakyti savo įspūdžius. Skatinti vaiką išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant.</p>
--	--	--	---	---

		<p>veiksmazodžius, būdvardžius, prieveiksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja.</p> <p>Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>		
	6 žingsnis	<p>Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarne.</p> <p>Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą.</p> <p>Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.</p> <p>Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas</p>	<p>Klausosi įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų.</p> <p>Natūraliai bendrauja, kalba mandagiai. Savo kalboje pratinasi vartoti sudėtingus ir vaizdingus žodžius, žodžių junginius, sakinius.</p> <p>Praturtina sakytinę kalbą pajuokavimais, mįslėmis, frazeologizmais, antonimais, sudėtingais terminais; supranta jų reikšmę.</p> <p>Klausinėja, nepertraukdamas klausosi kitų pasakojimo, suvokia pasakojimo</p>	<p>Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilistikos tekstų.</p> <p>Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku pasakojimo eigą.</p> <p>Žaisti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoti, inscenizuoti.</p> <p>Sudaryti kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų..</p> <p>Skatinti vaikus klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir</p>

			<p>savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajauta.</p>	<p>eigą, kalba apie įvykius ir pateikia problemų sprendimą. Supranta kitakalbių vaikų bei suaugusiųjų vartojamus žodžius, bando susikalbėti. Garsiai išsako savo nuomonę, komentuoja, klausinėja, svarsto, planuoja ką veiks toliau. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių</p>	<p>su auklėtoja. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems. Padėti kitakalbiams vaikams susikalbėti su kitais, skatinti suprasti savo gimtąją kalbą kalbančius vaikus.</p>
5.	Skaičiavimas ir matavimas	1 žingsnis	<p>Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia jį paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais. Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne).</p>	<p>Domisi kitokios formos, dydžio, spalvos daiktais: siekia juos paimti, tyrinėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais. Žaidžia „Slėpynes“. Kalbinamas gestais, mimika parodo, kad žaislo nėra.</p>	<p>Žaisti tuos pačius žaidimus su skirtingų spalvų, dydžių, formų daiktais: priartinti – nutolinti, paslėpti – parodyti, sugretinti. Įvardijant daikto spalvą, dydį, formą, daryti pauzes, vis pakartoti žodžius, jei norime, kad vaikas juos įsidėmėtų.</p>

					Žaisti tą patį žaidimą (pvz., „Slėpynes“) su tuo pačiu žaislu. Žaidimo metu kalbinti vaiką, vartojant žodžius „yra“, „nėra“, „dar“, „taip“, „ne“ bei juos palydint atitinkamais gestais, mimika (pvz., pritariant – palinksėti galva, nusišypsoti, nepritariant – papurtyti galvą, susiraukti).
	2 žingsnis	<p>Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.).</p> <p>Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų).</p>	<p>Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais: paima indelį, kelis kartus kantriai bando įdėti jį į pasirinktąjį; nepavykus indelį padeda, paima kitą ir vėl bando įdėti į turimą indelį.</p> <p>Iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė.</p> <p>Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes. Prisimena, kas paslėpta knygelės puslapio langelyje ir sava kalba tai išreiškia.</p> <p>Atneša prašomo dydžio (didelį arba mažą) kamuolį.</p>	<p>Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visaip eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti.</p> <p>Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes,</p>	

			<p>Atlenkia pirštukus ir rodo kiek jam metukų.</p> <p>Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus.</p>	<p>pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštkai „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną).</p>
	3 žingsnis	<p>Tapatina daiktus pagal formą, dydį.</p> <p>Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.</p> <p>Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p> <p>Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą.</p> <p>Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p>	<p>Rūšiuoja, grupuoja, lygina daiktus pagal spalvą, formą, dydį, atlieka įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais. Iš dviejų formų ar dydžių parenka nurodytą, grupuoja vienarūšius, labai skirtingos formos daiktus, pagal kontrastingas spalvas ir kt. požymius.</p> <p>Eilės tvarka deda 3-4, o vėliau ir 4-5 skirtingo dydžio žiedų piramidę.</p> <p>Pasako, kiek turi metukų. Pastebi, jei kas suklysta, paprašytas paimti vieną daiktą.</p> <p>Žaislus, daiktus sudėlioja, surikiuoja į eilę.</p>	<p>Vartyti knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinti vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus.</p> <p>Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną.</p> <p>Klausti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan.</p>

					Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama
	4 žingsnis	<p>Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą.</p> <p>Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais.</p> <p>Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą.</p>	<p>Atpažįsta apskritos, keturkampės, kvadratinės formos daiktus. Atrenka vienodos formos, dydžio ar spalvos daiktus. Manipuliuodamas daiktais (juos vartydamas, padėdamas šalia, uždėdamas ant, įdėdamas į , atsižvelgdamas į daikto formą, dydį, spalvą) bando konstruoti, komponuoti, grupuoti.</p> <p>Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžiams, dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais.</p> <p>Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę, kūno priekį, nugarą.</p>	<p>Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūlyti žaisti lego.</p> <p>Prašyti palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų</p>	

		<p>Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.</p> <p>Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p> <p>Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja.</p> <p>Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p>	<p>Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) naudoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.</p> <p>Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino, kad naktį jis miega, dieną būna darželyje.</p> <p>Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p> <p>Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Paveikslėlyje suranda trims meškiukams po puodynėlę medaus. Dėliojant dėlionę vis pasižiūri, ar kitas žaidėjas turi tiek pat detalių, kiek ir jis.</p> <p>Žaisdami vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“.</p>	<p>ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t. Formuoti supratimą, kad daikto ilgis, masė nesikeičia, daiktą suraičius ar sulenkus.</p> <p>Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu.</p> <p>Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius.</p> <p>Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1–3 daiktai ar dvi trys 1–3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausti „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan.</p> <p>Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi.</p>
	5 žingsnis	<p>Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas</p>	<p>Skiria trikampę, stačiakampę, apskritimo formas. Grupuoja daiktus pagal formą, spalvą, dydį. Dėlioją</p>	<p>Žaisti stalo žaidimus. Karpyti, paišyti, spalvinti trikampus, stačiakampus. Iš įvairių formų</p>

		<p>apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį.</p> <p>Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio, ir atvirkščiai.</p> <p>Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.</p>	<p>daiktus didėjimo- mažėjimo tvarka. Įvardija į kokias geometrines figūras panašūs įvairūs daiktai. Modeliuoja figūromis.</p> <p>Kalbėdamas apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja sąvokas ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis ir pan.</p> <p>Įvairių žaidimų metu pratinasi skirti dešinę ir kairę rankas, nustatyti savo kūno dalių erdvinę padėtį ir pagal jas nurodo kryptį nuo savęs (pirmyn, atgal, aukštyn, žemyn, kairėn, dešinėn), skiria ir išreiškia žodžiais erdvinius vieno ar kito daikto santykius su savimi (prie manęs, langas), juda nurodyta kryptimi: pirmyn, atgal, kairėn, dešinėn ir t. t., nusako daikto padėtį kito daikto atžvilgiu. Žiūrėdami įvairius paveikslėlius, atlikdami stebėjimus pasivaikščiavimo metu, susipažįsta su paros dalimis: diena, naktis, rytas,</p>	<p>detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką.</p> <p>Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matavimą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais).</p> <p>Kartu skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus. Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius.</p> <p>Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis apie tai, kas bus rytoj. Žaisti žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę.</p> <p>Prieš pradėdami žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip</p>
--	--	---	--	---

		<p>Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p> <p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5.</p> <p>Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau?</p> <p>Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų ar elementų seką, nebūtinai laikosi tos pačios jos sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus ar elementus pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą).</p> <p>Skiria kelintinius skaitvardžius.</p>	<p>vakaras; aiškina jų nuoseklumą, taip formuojant supratimą apie parą, teisingai vartoja sąvokas vakar, šiandien, rytoj.</p> <p>Skiria kelintinius skaitvardžius. Žaidžia žaidimus „Parduotuvė“ „padėk mažiau arba daugiau“ „Gyvi skaičiai“. Susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių.</p> <p>Suskaičiuoja, kurių paukščių paveikslėlyje yra daugiau: skrendančių į kairę ar į dešinę.</p> <p>Paima prašomą (reikiamą) kortelių skaičių. Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai.</p> <p>Nuspalvina dryžiukais paveikslėlyje pavaizduotą zebra. Serviuoja stalą. Suveria pakaitomis dviejų spalvų</p>	<p>turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan.</p> <p>Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesių ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka.</p> <p>Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t.t. veikėjai.</p>
--	--	--	---	--

				karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampus ir kvadratus. Išklausęs pasakos, kurioje du–trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus, kaip: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“, „Kas atėjo pirmas?“	
	6 žingsnis	Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar burių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.).	<p>Tapatina daiktų, esančių artimiausioje aplinkoje, formas ir spalvas; grupuoja, lygina, klasifikuoja pagal dydį. Vartoja palyginimo pabrėžiančius žodžius. Matuoja, sveria.</p> <p>Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius.</p> <p>Apibūdina pasikartojančius gamtos ciklus, laiką matuoja paromis, dienomis, savaitėmis, metų laikais.</p> <p>Suskaičiuoja daiktus iki 10.</p> <p>Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas.</p>	<p>Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras.</p> <p>Skatinti tyrinėti bei veikti su skirtingų formų, spalvų ir dydžių daiktais, esančiais artimiausioje aplinkoje (juos lyginti tarpusavyje, rūšiuoti, klasifikuoti, matuoti pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan.</p> <p>Pasiūlyti veiklą, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą</p>	

		<p>Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę, į dešinę, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, tarp, viduje, išorėje ir kt.</p> <p>Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p> <p>Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis.</p> <p>Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p>	<p>Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Parenkama reikiamą daiktų skaičių.</p> <p>Randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęsia seką dviem trimis elementais.</p> <p>Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę.</p>	<p>judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti.</p> <p>Skatinti dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.</p> <p>Sudaryti galimybę ir skatinti skaičiuoti, lyginti, matuoti, grupuoti įvairius daiktus, esančius grupės aplinkoje.</p> <p>Leisti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, daromąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus.</p> <p>Skatinti vartoti sąlyginius palyginimo matavimo vienetus ir</p>
--	--	--	--	--

					žodžius; atkreipti dėmesį į pasikartojančias daiktų sekas. Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras.
6.	Aplinkos pažinimas	1 žingsnis	Domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius veidus, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus.	Apžiūri darželio teritoriją, grupę. Bando pasiekti, paimti, paliesti, paragauti, pauostyti, pajudinti, sudėti vienas prie (ant) kito žaislus ar kitus daiktus.	Kartu peržiūrėti grupės nuotraukas, klausti kas jose pavaizduota. Vaikui rodyti jo atvaizdą veidrodyje. Aplinkoje turėti žaislų, spalvotų, kontrastingo dizaino daiktų, su kuriais kūdikiai gali pradėti susipažinti, atpažinti, išbandyti.
		2 žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Pamėgdžioja suaugusiuosius. Atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje (skiria savo grupę, jos draugus, savo lovą, spintelę ir t.t.) Ieško paveikslėliuose ar tarp žaislų nurodyto gyvūno.	Parodyti, kaip tai daryti, įvardyti, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą. Skatinti vaikus ir jiems padėti pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais.

					<p>Inicijuoti klausimus apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, ir atsakyti į juos.</p> <p>Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito.</p> <p>Pratinami plautis rankas, naudotis dantų šepetuku ir pan.</p>
		3 žingsnis	<p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.</p> <p>Skiria atskirus gamtos reiškinius.</p> <p>Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje.</p> <p>Pasako savo ir savo šeimos narių vardus.</p> <p>Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p>	<p>Paveikslėlyje ar aplinkoje parodo gėlytę, medelį, jo vaisius bando pasakyti spalvą, kiekį.</p> <p>Atpažįsta pagrindinius gamtos reiškinius.</p> <p>Pasako savo artimųjų žmonių vardus.</p> <p>Padedą prižiūrėti augalus.</p>	<p>Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodyti paveikslėlius skatinant apie juos kalbėti. Sudaryti galimybę prisidėti prižiūrint kambarinį augalą. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ēda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo supratimą.</p>

					<p>Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą.</p> <p>Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvieno vaiko artimaisiais.</p>
		4 žingsnis	<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.).</p> <p>Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę.</p> <p>Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje.</p> <p>Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.</p> <p>Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.</p> <p>Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria</p>	<p>Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus, klausia vardo, ką valgo ir pan. Bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą, paragauti.</p> <p>Žiūri filmus, knygas apie gamtą, gyvūnus, patys aiškina, ką mato, klausia.</p>	<p>Sudaroma galimybė stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrima paveikslėlius ir klausoma skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus; patiems dalyvauti juos prižiūrint.</p> <p>Skatinama vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti.</p> <p>Paaiškinama, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių.</p>

		daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).		Skatinama stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaroma galimybė ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygose ir kt.
5	žingsnis	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.</p> <p>Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui.</p> <p>Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <p>Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo</p>	<p>Atpažįsta ir įvardija naminius ir laukinius gyvūnus, vabzdžius, paukščius. Skiria daržoves, vaisius, uogas. Įvardija kelis gimto miesto objektus.</p> <p>Ne tik dalyvauja pokalbiuose apie orą, stebi metų laikų kaitos požymius, bet klausia apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas, kurios vyksta pasaulyje.</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą.</p>	<p>Organizuoti vaikų išvykas į gamtą, muziejus ir pan. Grįžus padėti vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos.</p> <p>Vaikams sukurti situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukti į pasiruošimą joms visus vaikus, sudaryti jiems</p>

		<p>gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus.</p> <p>Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją.</p> <p>Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p>		<p>sąlygas dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padėti jas įgyvendinti, stengtis, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas.</p>
	6 žingsnis	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir tarp augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai.</p> <p>Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą</p> <p>Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui.</p> <p>Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p>	<p>Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius. Kalba apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai.</p> <p>Įvardija kur ir kuo dirba jų tėvai.</p> <p>Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurį metamos.</p> <p>Įvardija savo krašto lankytinas vietas bei žinomus objektus, pasako savo namų adresą ir apibūdina šalia gyvenamosios vietos esančius</p>	<p>Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus</p> <p>Organizuoti netolimas išvykas.</p> <p>Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus.</p> <p>Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį.</p> <p>Supažindinti su giminės medžiu.</p> <p>Kviesti tėvelius papasakoti apie savo profesiją.</p>

		<p>Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą.</p> <p>Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai).</p> <p>Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.</p> <p>Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.</p> <p>Papasakoja apie tradicines šventes.</p> <p>Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.</p>	<p>įsimintinus objektus (mokykla, poliklinika, ir pan).</p>	<p>Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika.</p> <p>Švęsti tradicines šventes.</p> <p>Naudoti vaizdo įrašus apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes.</p> <p>Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius.</p> <p>Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų.</p> <p>Supažindinti su tradiciniais protėvių amatais ir darbais, siekti perimti bei puoselėti jų tradicijas.</p>
--	--	--	---	---

			Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.		
7.	Santykiai su bendraamžiais	1 žingsnis	Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, mėgdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Pamatęs kitą kūdikį, žiūri į jį, bando paliesti. Pravirksta, jeigu verkia kitas, nusišypso, jei kitas kūdikis juokiasi	Pakviesti žaisti kartu – grupelėmis, skatinti bendrauti, kviesti vardu.
		2 žingsnis	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti	Paima žaislą ir meta, jeigu kitas jį paėmė ir metė. Būtinai nori to žaislo su kuriuo žaidžia kitas vaikas. Ramiai žaidžia greta nepažįstamo vaiko, tačiau pastebėjęs, kad auklėtojo nėra šalia, sunerimsta ir bėga jo ieškoti. Bando atimti žaislą iš kito vaiko, kai šis jo neatiduoda, suduoda jam kastuvėliu.	Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems. Skatinti pažaisiti greta, kol auklėtojas yra šalia ir vaikai jaučiasi saugūs. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir

					paaškinti, kodėl negalima taip elgtis.
	3 žingsnis	<p>Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą.</p> <p>Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.</p> <p>Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui</p>	<p>Stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus.</p> <p>Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia, bėga šalin, rėkia.</p> <p>Išmoksta pasakyti: „Nesimušk, man skauda.“ Graso piršteliu: „Nu, nu, nu“, jeigu mato kurį nors vaiką atimant kito žaislą.</p> <p>Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku.</p>	<p>Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu.</p> <p>Skatinti vaikus žaisti kartu, greta.</p> <p>Sukurti žaidimo vietas, kuriuose vaikai žaistų vienas greta kito.</p>	
	4 žingsnis	<p>Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą).</p> <p>Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariausi dėl vaidmenų,</p>	<p>Vaikai supranta kito norą žaisti kartu.</p> <p>Vaikas duoda žaislą kitam, jei šis labai jo nori.</p>	<p>Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams.</p> <p>Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu.</p> <p>Komentuoti priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles.</p>	

		<p>siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.</p> <p>Gali turėti vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.</p>		<p>Įvairiose situacijose atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam.</p> <p>Vengti lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“.</p> <p>Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.</p>
	5 žingsnis	<p>Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia.</p> <p>Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas savo sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo,</p>	<p>Diskutuoja apie draugus ir draugystę, domisi jų darbais, daiktais, žaislais, sumanymais, nuomone, jausmais.</p> <p>Surengia „minčių lietu“ koks yra tikras draugas, kaip vaikai jaustųsi vieni vieni.</p> <p>Kartoja susitikimo, pasisveikinimo ritualus, perduodami vienas kitam grupės simbolį, kreipdamiesi vardu.</p> <p>Vardija kieno koks daiktas, žaislas: dalijasi žaislais, saugo tausoja ne tik asmeninius, bet ir draugo, bendrus žaisliukus.</p>	<p>Skatinti draugišką bendravimą tarp vaikų. Padėti patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes; tarpininkaujant sužinoti apie pasaulį. Mokyti gerbti ir vertinti kitus žmones.</p>

		<p>konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p> <p>Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.</p>		
	6 žingsnis	<p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja.</p> <p>Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, ištraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>Diskutuoja apie draugus, draugystę. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti, diskutuoja, tariasi, derasi, stengiasi išklaudyti kitų vaikų nuomonę, mokosi iš bendraamžių žaidimo metu arba atliekant darbelius.</p> <p>Kuria žaidimo ir sumanymų taisyklės ir jų laikosi, skatina kartu besizaidžiančius vaikus laikytis nustatytos tvarkos ir taisyklių.</p> <p>Supranta kas yra gerai ar blogai, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl, įvardija tokio elgesio pasekmes.</p> <p>Supranta, kada reikia prieiti prie draugo ir atsiprašyti, arba susitaikyti, apkabinti, nuraminti ir t.t.</p>	<p>Skatinti žaidimus pagal nustatytą arba iš anksto aptartą tvarką ir žaidimo taisyklės, užtikrinti jų laikymąsi.</p> <p>Stiprinti vaikų bendravimo ir bendradarbiavimo galimybes, susitelkti ties bendra veikla, bendrais žaidimais, kolektyviniais darbais.</p> <p>Palaikyti tarpusavio draugiškus santykius, skatinti draugystę, gerą elgesį.</p> <p>Kalbėtis apie draugus ir draugystę.</p>

			Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.		
8.	Santykiai su suaugusiais	1 žingsnis	Verkia atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.	Atsiskirdamas nuo tėvų, kai auklėtojas jį paima ant rankų, atsisuka į tėvus, tiesia į juos rankas, pravirksta, tačiau nešiojamas nurimsta, susidomi jam rodomais žaislais. Šypsosi, čiauška ir džiaugsmingai juda, kai jį kalbina juo besirūpinantis auklėtojas.	Bendrauti, kalbinti, rodyti prierašumą prie vaiko atsiskyrus tėvams.
		2 žingsnis	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam	Mėgsta drauge veikti su suaugusiu, mėgdžioja jo veiksmus, kalbą, poelgius. Vaikas bijo eiti iš grupės į salę, bet vedamas už rankos ten eiti sutinka. Stebėdamas spektaklį darželyje, išsigąsta scenoje pamatęs nepatrauklų personažą.	Sudominti įvairia veikla, kuri nukreipia dėmesį, įtraukia į veiklas. Pastebėti kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, ir padrašinamas, paskatinamas. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai – jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų

		<p>suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.</p> <p>Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų</p>		<p>išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai.</p> <p>Prieš einant į salę stebėti spektaklio, nuteikti vaiką teigiamai, kalbėti apie personažus.</p>
	3 žingsnis	<p>Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.</p> <p>Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis.</p> <p>Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.</p> <p>Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese</p>	<p>Noriai eina į darželį.</p> <p>Siužetiniame žaidime mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus.</p> <p>Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats.</p> <p>Stebi į grupę atėjusius nepažįstamus.</p>	<p>Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną.</p> <p>Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą.</p>

		4 žingsnis	<p>Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju.</p> <p>Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese</p>	<p>Vaikas atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę, dairoosi, ką ir su kuo žaisti.</p> <p>Vaikas įsitraukia į auklėtojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtoja savitai,</p>	<p>Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą.</p> <p>Klausyti vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti.</p> <p>Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatinti kalbėti apie tai, kas jį supykė, padėti rasti tinkamą išeitį, nusiraminti.</p>
		5 žingsnis	<p>Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina</p>	<p>Paprašo auklėtojos įsitraukti į žaidimą, kad pabūtų tam tikru veikėju.</p> <p>Susijaudinęs atsisako deklamuoti eilėrašį per šventę, nors auklėtojas to ir prašo.</p>	<p>Vaikams prašant įsitraukiama į jų žaidimus, atliekant antraeilius vaidmenis, palaikant jų sumanymus, užduodant klausimų, padedančių plėtoti žaidimą.</p>

		<p>suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam.</p> <p>Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.</p>		<p>Su vaikais kalbama apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Sudaromos grupės taisyklės.</p> <p>Skatinama vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakojant apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvojant jiems klausimų.</p> <p>Vykstama į išvykas, kuriose bendraujama su įvairiais žmonėmis.</p>
	6 žingsnis	<p>Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariausi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešišškai. Kasdienėse situacijose</p>	<p>Mandagiai, pagarbiai bendrauja su suaugusiais, pasipasakoja savo rūpesčius ir džiaugsmus</p> <p>Klausinėja, tariausi, diskutuoja, komentuoja, įsitraukia į ryto rato pokalbius apie tinkamą elgesį bei primena kaip ir kodėl reikia laikytis grupės nustatytos tvarkos ir taisyklių.</p>	<p>Aptarti leistino elgesio grupėje ribas, nustatytas taisyklės.</p> <p>Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais.</p> <p>Padėti vaikams išmokti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų.</p>

			<p>bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei</p>	<p>Diskutuoja, kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas, kaip negalima elgtis.</p> <p>Domisi žmonėmis, kurie rūpinasi žmonių saugumu: policininkais, gaisrininkais, gydytojais.</p>	<p>Aiškintis bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus.</p>
9.	Savireguliacija ir savikontrolė	1 žingsnis	<p>Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas.</p> <p>Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis.</p>	<p>Pažįsta savo artimuosius, žaislus, pažįsta auklėtoją saugiai jaučiasi grupėje</p>	<p>Kalbinti atsiskyrus tėvams, pasiūlyti žaislą, su juo kartu pažaisti.</p>
		2 žingsnis	<p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.</p> <p>Pradedą valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo</p>	<p>Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodo, kur skauda.</p> <p>Pakelia ranką suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojo „Ne!“ ir pamatęs griežtą veido išraišką, susilaiko.</p> <p>Pakelia ranką suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojo „Ne!“ ir</p>	<p>Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas.</p>

			besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.	pamatę griežtą veido išraišką, susilaiko.	Padėti vaikams nusiraminti. Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimiką ir balso intonacijas. Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.
	3 žingsnis	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Laikytis dienos ritmo, taikyti vaikams priimtinus nusiramavimo būdus. Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide. Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgą. Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus. Įrengti grupėje nusiramavimo, gerų emocijų kampelį. Leisti vaikui pačiam pasirinkti,	

					<p>nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Padrąsinti vaikus reikšti visas emocijas. Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų. Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymą, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.</p>
	4 žingsnis	<p>Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai</p>	<p>Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos</p>	<p>Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išėities sudėtingoje situacijoje. Paskatinti vaikų vaidmenų žaidimus,</p>	

		<p>nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.</p> <p>Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p>	<p>intensyvumą priklausomai nuo situacijos</p> <p>Bando tartis dėl norimo žaislo.</p> <p>Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.</p>	<p>kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytūsi ir vaikų atsakomybę. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą auklėtojui.</p>
	5 žingsnis	<p>Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais.</p>	<p>Pavargęs ar nusiminęs nueina pažaisti „Ramybės kampelyje“, nusiramina kalbėdamasis su auklėtoja.</p> <p>Siekia norimo žaislo, siūlydamas</p>	<p>Įkurti grupėje ramybės erdves su minkštais žaislais. Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas:</p>

		<p>Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p> <p>Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros</p>	<p>savo žaislą kitam.</p> <p>Pats sutvarko žaidimų vietą po žaidimų.</p> <p>Pasakęs auklėtojais, ką ne taip daro kitas vaikas, stebi auklėtojo reakciją ir iš jos nusprendžia, koks elgesys priimtinas grupėje.</p> <p>Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius.</p>	<p>muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan. Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“ Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, neskubėti patarinėti, nurodinėti. Pasakoti istorijas arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtinai padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose. Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrašinti.</p>
	6 žingsnis	<p>Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su</p>	<p>Supykęs ant draugo nueina prie kitos veiklos, žaislų.</p>	<p>Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant.</p>

			<p>žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.).</p> <p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.</p> <p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	<p>Bendraamžio erzinas nusišuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto.</p> <p>Žaisdamas agresyvius kovos žaidimus, susivaldo ir neužgauna kitų.</p> <p>Nepasidalinus vaidmenimis žaidime, bando tartis ir rasti sprendimą be auklėtojo pagalbos.</p> <p>Paprašytas tvarko kitų išmėtytus žaislus, nors ir pyksta bei mano, jog tai neteisinga.</p> <p>Laikosi susitarimų.</p>	<p>Skaityti M. Molickos „Terapines pasakas“ ir kalbėtis apie tinkamas išėitis konfliktinėse situacijose. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą.</p> <p>Skatinti taikų elgesį, pagarbos jausmą šalia esančiam vaikui ar suaugusiam. Skatinti laikytis grupės susitarimų, taisyklių.</p>
10.	Emocijų suvokimas ir raiška	1 žingsnis	<p>Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.</p> <p>Atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas, nusimena, jei kitas verkia).</p>	<p>Verkia, kai yra alkanas, šlapias ar ilgesniam laikui paliktas vienas.</p> <p>Ko nors išsigandęs, bėga pas suaugusįjį ir jo ramina greitai nurimsta. Atsiskyres liūdi, verkia, vėl Kai grupėje verkia kitas vaikas, kūdikis irgi gali pravirkti.</p>	<p>Stengtis suprasti kūdikio emocijų reiškimo ženklus ir pasirūpinti juo, kai mažylis yra liūdnas, piktas.</p> <p>Kalbinti kūdikį ir įvardyti jo emocijas.</p> <p>Paimti, priglausti, pamyluoti kūdikį, kai jis atsiskiria nuo tėvų, užimti jį įdomia veikla, suteikti džiugių, malonių potyrių,</p>

				nukreipti dėmesį nuo liūdesį keliančių situacijų. Užtikrinti vaiko saugumą.
	2 žingsnis	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas	Vaikas džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Paklaustas „Kuris verkia?“, vaikas parodo.	Grupėje įrengti veidrodukai, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Vaikas skatinami kalbėti, įvardijamos reiškiamos emocijos. Visada skiriama dėmesio vaikui, kai jis jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartomos knygelės, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuojamos skirtingų nuotaikų dainelės. Žaidžiami žaidimai su lėlėmis, kitais žaislais, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi.
	3 žingsnis	Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas	Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali reikšti: „Aš piktas“. Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą – pats nusišypso ir pradeda su juo žaisti.	Reaguojama į vaiko rodomus emocijų ženklus – įvardinamos ir komentuojamos emocijos ar jausmai, skirtingai reaguojama, skatinama atrasti naujų emocijų raiškos būdų. Vartomos ir skaitomos vaikui „nuotaikų

		skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).		knygelės“. Rodomas pavyzdys, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia – paglostyti, duoti žaislą. Mokoma atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaidžiami skirtingų emocijų žaidimai (veidukai, emocijų lėlytės).
	4 žingsnis	Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti).	Stovėdamas prieš veidrodį paprašytas gali nutaisyti linksmą, liūdną, pikną veido išraišką. Pažiūrėjęs į bendraamžį pasako, ar jis linksmas, ar rimtas, ar liūdnas. Jei pastebi supykusį bendraamžį, pasitraukia nuo jo, gali prieiti prie auklėtojos. Pasako, kad jam linksmas, liūdnas.	Skatinti kasdien pastebėti savo nuotaiką, žymėti savo nuotaiką veideliuose. Skatinti reikšti visus jausmus, tiek teigiamus, tiek neigiamus, ugdant gebėjimą pasirinkti tinkamus jausmų raiškos būdus. Skaitomos knygelės, žiūrimi filmukai apie jausmus ir jų išraišką. Siūlyti žaidimus skatinančius tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką.

		Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).		Skatinti pastebėti savo ir bendraamžių savijautą bei ją įvardinti.
	5 žingsnis	<p>Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.</p> <p>Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).</p> <p>Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.</p>	<p>Tyrinėja savo ir kitų nuotaikas, aiškinasi veido išraiškos mimikas.</p> <p>Susipeša su draugu dėl žaislo. Auklėtojo sustabdytas pasako, kad nori to paties žaislo, kaip ir draugas. Auklėtojo padedamas susitaria su draugu žaisti žaislu pačiliui.</p>	<p>Siūlyti žaidimus, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: dainuojant, piešiant, šokant, komentuojant jausmų paveikslėlius.</p> <p>Vaikai skatinami kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaitomos „Jausmų knygelės“, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas, žaidžiami vaidmenų žaidimai.</p> <p>Vaikai skatinami žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose.</p>
	6 žingsnis	<p>Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis.</p> <p>Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi</p>	<p>Žaidžiant, improvizuojant, vaidinant, atpažįsta savo bei kitų vaikų jausmus pagal veido mimiką, balso intonacijas, kūno kalbą.</p> <p>Stebint spektaklį geba įvardinti kodėl veikėjui pasisekė arba nepasisekė</p>	<p>Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl?</p>

			<p>nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.</p> <p>Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>pasiekti numatytą tikslą ar uždavinį, samprotauja ką būtų galima padaryti kitaip.</p> <p>Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą.</p>	<p>Skatinami bendri žaidimai, kuriuose reikia suprasti vienas kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Su vaikais aptariami tinkami ir netinkami konfliktų sprendimo būdai, jie skatinami taikiai spręsti konfliktus, kritiniu atveju kreipiantis pagalbos į suaugusįjį.</p>
11. Savivoka ir savigarba	1 žingsnis	<p>Reaguoja į pasakytą savo vardą. Pradedama jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. Apžiūrinėja, liečia kitą vaiką, tyrinėja jo kūną.</p> <p>Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, krykštuoja, kai aplinkiniai maloniai bendrauja su juo.</p>	<p>Pašauktas vardu, pasuka galvą, žiūri į akis.</p> <p>Žaidžia savo rankytėmis susitelkdamas patiriamiems pojūčiams. Liečia kitų plaukus, ausis, nosį, akis. Bando suduoti per barškutį.</p> <p>Pamatęs ateinančią mamą, šypsosi,</p>	<p>Laikomasi pastovaus dienos ritmo ir ritualų. Dažnai kreipiamasi į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus. Žaidžiami lietuvių liaudies žaidinimai, žaidimai su vaiko kūno dalimis, jas įvardijant.</p>	
	2 žingsnis	<p>Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali</p>	<p>Nuotraukose parodo, kur jis.</p> <p>Žiūrėdamas į veidrodį parodo į save.</p> <p>Paprašius parodo kelias kūno dalis.</p> <p>Išreiškia savo džiaugsmą,</p>	<p>Žaidžiami žaidimai, judinant rankes, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. Parūpinama dėžė su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartojami</p>	

		<p>padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.</p> <p>Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.</p>	<p>nepasitenkinimą. Tikisi suaugusiojo palaikymo, pritarimo.</p>	<p>kūno dalių pavadinimai. Siūlomi žaislai su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis stebint save nedūžtančiame veidrodyje.</p> <p>Vaiko protestas priimamas kaip jo poreikių ir norų išraiška, o ne kaprizai. Sudaromos pasirinkimo situacijos, naudojami tik būtini draudimai, susiję su vaiko saugumu.</p> <p>Vaikui skiriama kuo daugiau individualaus dėmesio – domintis, ką jis veikia, pritariant žvilgsniu, šypsena, pagiriant, pasidžiaugiant pasiekimais.</p>
	3 žingsnis	<p>Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5–6 kūno dalis.</p>	<p>Pasako savo vardą.</p> <p>Tarp kitų daiktų atpažįsta savo atsineštą žaislą ir jį parodo. Atpažįsta savo pėdkelnes, megztinį, suknelę.</p> <p>Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą.</p>	<p>Įvardinami veiksmai, kuriuos daro vaikas, daro auklėtoja („darau aš, darai tu“), daiktai, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą.</p> <p>Pasiūlomi žaidimai: „mano – tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Bendraujant su</p>

			<p>Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.</p>		<p>vaikais tinkamose situacijose pamininti vaiko vardą ir lytį. Pasidžiaugti paplojant, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Sudaroma galimybė pačiam vaikui eksponuoti norimus darbelius.</p>
	4 žingsnis	<p>Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.</p>	<p>Supranta, kad jam neskani sriuba gali būti skani kitam vaikui. Pats būdamas linksmas arba ramus, gali suprasti ir paaiškinti, ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. Pasakoja auklėtojui, ką veikė per išėgines dienas, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo prasižengimus. Giriasi, kad turi daug draugų, kad auklėtoja yra jo draugė.</p>	<p>Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Skatinti kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų išpūdžius, jausmus bei pasakojant apie save tai, ko jie nematė.</p>	

					<p>Stebėti vaikų savijautą ir atkreipti dėmesį į jos pakitimus, ieškoti to priežasčių.</p> <p>Dažnai pabrėžti kiekvieno vaiko svarbumą ir ypatingumą grupėje</p>
	5 žingsnis	<p>Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).</p> <p>Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.</p> <p>Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.</p>	<p>Pasakoja apie save: amžių, pomėgius, šeimą.</p> <p>Į grupę atėjusiems tėvams noriai aprodo grupę, pasakoja apie tai, ką joje veikė, apie draugus, auklėtoją.</p>	<p>Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Siūlomos veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaidžiami žaidimai, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje.</p> <p>Dažnai kalbėti su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuojamos bendros veiklos, šventės su tėveliais.</p> <p>Kalbėti i su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Vaikas pagiriamas ar skatinamas, tai siejant su jo asmeniu, išsakomos pastabas konkrečiam jo poelgiui</p>	

					ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Skatinami žaidimai įvairiose grupelėse.
		6 žingsnis	<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p> <p>Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</p> <p>Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam</p>	<p>Nupiešia save ir pakomentuoja, kaip atrodo, ką turi, ką veikia, pasako ką nors apie šeimą, bendruomenę, Tėvynę.</p> <p>Juokiasi pamatęs, kad supainiojo batus. Juokiasi netyčia auklėtoją pavadinęs mama</p> <p>Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu.</p>	<p>Siekti aktyvaus įsitraukimo į įvairias veiklas grupėje, salėje ir bendrų susitikimų metu.</p> <p>Skatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“).</p> <p>Skatinama pastebėti juokingą pusę savo klaidose ir pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklystant, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.</p> <p>Skatinami pokalbiai, diskusijos apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.</p>

			ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).		
12.	Estetinis suvokimas	1 žingsnis	<p>Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis), kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritmiškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.</p>	<p>Sutelkia dėmesį į klausomą muziką, guguoja ir juokiasi girdėdamas malonius garsus, verkia nuo nemalonių, šiurkščių garsų, ramus, kai dainuojama ar kalbama raminančiu balsu.</p> <p>Girdėdamas kalbą, dainavimą, muziką, judina rankas, kojas, linguoja, įsikibęs į atramą, spyruokliuoja kojomis.</p> <p>Trumpam nutyla ir susidomėjęs seka, kaip suaugusysis tyliai arba linksmai slepiasi ir vėl pasirodo arba kaip ant stalo emociškai vedžioja kiškučio žaislą.</p> <p>Tepdamas pirštais dažus stabteli, pasižiūri į savo pirštus, pažvelgia į pėdsakus popieriuje ir, supratęs, kad tai daryti smagu, ima kartoti.</p>	<p>Kuriama muzikinė aplinka, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų ir malonių, švelnių melodijų, atliekamų balsu ar muzikos instrumentais.</p> <p>Emocionaliai kalbama, žaidinama, bendraujama, kad vaikas girdėtų intonacijomis ir jaustų veiksmis reiškiamas emocijas.</p> <p>Suteikiama vaikui galimybę sureaguoti savo tempu, t. y. palaukiama tiek laiko, kiek reikia vaikui, o ne kiek atrodo tinkama auklėtoji.</p> <p>Būnama šalia vaiko, kartu su juo džiūgaujama, padrašinama jo bandymus, pamokoma, kaip paimti ir rankoje išlaikyti piešimo priemonę.</p>

			Įdėmiai ir su džiaugsmu žiūrinėja spalvingų iliustracijų knygele, liečia rankutėmis, šūkčioja, kalbina spalvingus paveikslėlius.	Kuriama jaukią, gražią aplinką, kurioje vaikų akių lygyje būtų išdėstyti gražūs daiktai, vaikams prieinami žaislai, paveikslėliai, nuotraukos.
	2 žingsnis	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Aktyviai reiškia emocijas klausydamas linksmos muzikos, dainos: džiaugiasi, šypsosi, kai daina ar muzikinė pjesė linksmas, nuliūsta, susimąsto, nusiramina, kartais pravirksta, kai melodija liūdna. Stebi šokantį vaiką, pedagogą, profesionalų šokėją, sutelkia žvilgsnį, trumpais skiemenimis išreiškia savo susidomėjimą, ploja, jei patinka, suirzta, jei nuobodu. Ilgiau sutelkdamas dėmesį seka, kaip striksi kiškutis, klausosi, kaip gąsdindamas vilkas sako: „Ū-ū-ū“. Pats mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu, išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu. Stebi tapantį suaugusįjį, klausosi jo sakomų	Dainuojama vaikui, klausomasi įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinų, skatinama teigiamas, džiugias emocijas ir slopinama neigiamų emocijų proveržius. Leidžiama vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius. Kartu su vaiku žaidžiama ir išraiškingai rodoma, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijas reiškiamas sąlygiškais mimikomis ir intonacijomis,

			<p>žodžių: „tap, tap, tap; bėga, bėga, bėga; strikt, strikt, strikt“. Pats ima mėgdžioti tapymo veiksmus. Sulaukęs pagyrimo ir palaikymo, džiaugiasi bei bando dar.</p> <p>Džiūgauja, krykštauja, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, nori jas pačiupinėti, nuskinti.</p>	<p>leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia. Išdėliojama piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagiriama, pasikalbama apie jo kūrinėlį. Suteikiama vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. Sudaroma galimybės vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.</p>
	3 žingsnis	<p>Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių</p>	<p>Kartais klausydamiesi nuotaikingų vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinių šypsosi, mojuoja kojomis į muzikos taktą, kartais susiraukia, nuleidžia galvą, atsistoja ir vaikšto. Stebėdamas šokį klausinėja, suvokia, kad įsivaizduoja kitą.</p>	<p>Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptarti. Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus, pvz., „Ką matėte?“ „Kodėl tau atrodo, kad ragana buvo pikta?“ Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos</p>

			<p>ilustracijas, žaislus, džiaugdamosis savo puošnia apranga.</p> <p>Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p>	<p>Džiaugiasi jau girdėtu instrumentinės muzikos įrašu, daina, bando kartu dainuoti.</p> <p>Linksmų vaidinimo epizodų metu juokiasi, nori bėgioti.</p> <p>Parodydamas, kad vaidinimas patinka, ploja, šūkčioja. Pasirodžius veikėjui, jį įvardija.</p>	<p>vaidinimus, klausytis jų įrašų.</p> <p>Užduodant klausimus (pvz., „Kas čia?“) skatinti atpažinti vaizduojamą pasaką. Skatinti pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelį iliustracijas.</p> <p>Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbėliu ima žaisti, bėgioti, ką nors vaizduoti judesiais, tai padės vaikui turtinti vaizduotę ir skatinti kūrybinės saviraiškos poreikį. Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius įspūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. Kadangi vaikai nuo gausių ryškių įspūdžių greit pavargsta, reikėtų stebėti trumpą vaidinimą (daug kartų tą patį). Stebėti vaiką tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar</p>
--	--	--	---	--	---

					<p>reiškinius, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jį pakalbinti, paklausti, kas jam gražu. Pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais. Pasidomėti, ar vaikui patiko vaidinimas. Nuraminti, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus. Akcentuoti, jog teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaista. Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje, padėti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės dirbinių, kad retkarčiais juos būtų galima apžiūrėti, pasikalbėti apie juos.</p>
		4 žingsnis	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.	Džiugiai eina į salėje vykstančią muzikinę valandėlę, noriai dainuoja, šoka, žaidžia.	Sudaroma galimybės vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose. Atkreipiama

		<p>Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę</p>	<p>Išreiškia norą gražiai dainuoti, šokti, vaidinti, gražiai sutvarkyti daiktus, žaislus.</p> <p>Žiūrėdamas vaidinimus klausinėja.</p> <p>Įsijautęs į piešimo procesą, emociškai komentuoja savo piešinį.</p> <p>Pasako savo nuomonę, kuris meno kūrinys, kuri jo paties ir kitų grupės draugų meninė veikla, rezultatai patiko labiausiai ir kodėl.</p> <p>Pasakodamas apie matytą šokį, judesį susieja su personažu ar nuotaika.</p> <p>Apžiūri ir aptaria draugų piešinius.</p> <p>Jautriai reaguoja į kitų vertinimus.</p>	<p>dėmesį, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikoma jo norą, pasidžiaugiama, pagiriama. Paprašoma vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs. Įsiklausoma į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakojama, apie ką bus vaidinama. Atkreipiama vaiko dėmesį į pabaigą, paklausoma, kokia ji – laiminga ar liūdna? Padedama pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai. Pasikalbama, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones, paklausoma, kaip jam gražiau. Sudaroma sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinama reikšti</p>
--	--	---	--	---

				<p>savo išgyvenimus, paprašoma pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Būnama greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdoma estetinį jautrumą – pritariama, papildoma jo išsakytas mintis. Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartojama žodžius „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. Skatinama klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius. Kalbamas su vaiku apie spalvas paletėje, tyrinėjama spalvų maišymosi efektus. Stebima, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipiama vaikų dėmesį į tai, kas gražu, gera, nei į tai, kas kelia pasibjaurėjimą,</p>
--	--	--	--	---

					pasipiktinimą. Padedama vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi.
	5 žingsnis	<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p> <p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas.</p> <p>Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį,</p>	<p>Klausosi grožinės literatūros, muzikinius kūrinius, patikusius kūrinius prašo pakartot. Nusako pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas.</p> <p>Džiaugiasi piešimo procesu, aptaria savo ir draugų piešinius.</p> <p>Lankosi meno parodose, galerijose, muziejuose, koncertuose, kine, teatre.</p> <p>Kuria meninius darbelius, dainuoja, šoka, vaidina, klausosi muzikos kūrinių. Rengia kūrybinių darbų parodas, aptaria savo draugų kūrybą, grožisi ją. Stebi gamtos grožį, klausosi gamtos garsų.</p>	<p>Paprastai ir vaikams suprantamai atskleidžiama muzikos kūrinių grožį. Skatinama vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. Kartu su vaikais žiūrima lėlių ir dramos vaidinimus, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrima animacinius filmukus. Sudaroma sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Skatinama stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdomi veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas.</p>	

		<p>dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.</p>		<p>Sudominama vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Išklausoma vaiką ir pačiam pasakojama apie savo kūrybinius sumanymus. Diskutuojama, ką dailininkas norėjo pasakyti. Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl skatinama vaikus įvairiausiai būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Nuolat ugdoma vaikų estetinį skonį, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. Skatinama vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptariama turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus. Sugalvojama įvairių</p>
--	--	---	--	---

					<p>būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo video įrašą, klausyti ausinėmis audio įrašo, pasakoti draugui „telefonu“ ir kt. Kartu su vaikais žiūrима lėlių ir dramos vaidinimus, klausomasi vaidinimų įrašų, žiūrима animacinius filmukus. Sudaroma sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. Sudaroma galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. Ugdymo įstaigoje, parodose, šventėse, tradiciniuose renginiuose. Paskatinama kiekvieną išsakyti savo nuomonę. Paklausama, kaip dar</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>kitaip galėtų apie muziką, šoki, vaidinimą pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan. Kasdienėje veikloje suteikiama galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmą ir pasitenkinimą. Prašoma papasakoti apie savo dailės kūrinius, priimtus sprendimus.</p>
	6 žingsnis	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrasi ir grožisi savo menine kūryba.</p> <p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu.</p> <p>Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius.</p>	<p>Emociškai išgyvena meno kūrinius, juos aptaria.</p> <p>Gana ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką.</p> <p>Gilindamasis į įvykius, aiškinasi.</p> <p>Dalinasi įspūdžiais po vaidinimo, spektaklio, koncerto, parodos; pasako kas patiko labiausiai, o kas ne, kodėl, kas labiausiai įsiminė, kodėl, kaip pačiam pasisekė.</p> <p>Pateikia keletą argumentų, kodėl jam gražu, kas patinka labiausiai, kodėl panaudojo vienokią ar kt. spalvą, liniją, foną ir pan.</p>	<p>Sudaroma sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankytis parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbama apie patirtus įspūdžius, pasidalijama savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugiama pastebėtu grožiu.</p> <p>Užduodama atvirų klausimų.</p> <p>Žiūrima lėlių ir dramos vaidinimų, klausomasi jų įrašų, žiūrima animacinių filmukų.</p>	

			<p>Plačiau atpasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė</p>	<p>Lankosi meno parodose, galerijose, muziejuose, koncertuose, kine, teatre. Kuria meninius darbelius, dainuoja, šoka, vaidina, klausosi muzikos kūrinių. Rengia kūrybinių darbų parodas, aptaria savo draugų kūrybą, grožisi ją.</p>	<p>Skatinama pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijų, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Sudaroma galimybę vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene veikla. Demonstruojama jo kūrinėlius, ruošiamas visų vaikų arba autorines parodėles, sudaroma individualius albumus. Palaikoma ir skatinama vaiko norą siekti grožio, pagiriama už jo pastangas, parodoma kitiems, užrašoma vaiko pasakojimą ir prisegama prie demonstruojamo darbelio, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas. Pratinama pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. Skatinama geranoriškai vertinti kitų</p>
--	--	--	---	---	--

					<p>saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Palaikomas džiaugsmas. Sudaroma sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti, patiems dalyvauti jį puoselėjant. Gėrimasi gerai atliktu darbu, išsakoma nuomonė apie prastą. Pratinama gražiai elgtis viešose vietose. Skatinama suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. Siekiant, jog vaikas ugdytųsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų. Skatinama aptarti stebėtą šokį, šokėjų judesius, kostiumus.</p>
13.	Meninė raiška	1 žingsnis	<p><i>Muzika ir šokis</i></p> <p>Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas</p>	Klauso muzikos, pasakų, atpažįsta džiaugiasi išgirdęs mėgstamą pasaką.	Dainuojama trumpas, vaiko pasauliui artimas dainas, lopšines vaikui ir su vaiku. Žaidinama,

		<p>suklusdamas, nutildamas, nustodamas judėti arba krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.</p> <p><i>Žaidinimai ir vaidyba</i></p> <p>Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, liečia, varto.</p>	<p>Klausosi magnetafono ar auklėtojos sekamų pasakų.</p> <p>Bando eksperimentuoti muzikos garsais.</p> <p>Džiaugiasi naujais gebėjimais išgauti garsus.</p> <p>Grupės veiklos metu imasi duotomis priemonėmis kurti, stebi kokios priemonių galimybės</p>	<p>supama, kutenama, myluojama, jodinama, linksminama vaiką specialiai šiems tikslams skirtais žaidimais ir liaudies dainelėmis.</p> <p>Išraiškingai ir džiugiai bendraujama su vaiku, siekiant sukelti jam teigiamas emocijas.</p> <p>Į vaiko skleidžiamus garsus atsakoma balsu, perteikiant įvairias vokalines galimybes, o judesius atkartojama, palaukiant, kol vaikas atsakys judesiu. Taip skatinamos pirmosios vaiko kūrybinės iniciatyvos. Vaikas nešiojamas, ritmingai sūpuojamas, kilnojamas, judinama jo rankas ir kojas.</p> <p>Vaikui pradėjus kaip nors intonuoti, veikti, bandoma jam pritarti, veikiama kartu.</p> <p>Drąsinama vaiką rodyti iniciatyvą, veikti, tyrinėti.</p>
--	--	--	---	---

				<p>Žaidinama su žaislu ir be jo, kalbama įvairiomis emocijomis intonacijomis.</p> <p>Teigiamas emocijas reiškia kiek pabrėžtinai, kad vaikas įsimintų.</p> <p>Žaidimus, pokštavimus kartojama keletą kartų.</p> <p>Sudaroma sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų suaugusiojo piešimą, lipdymą, kad vaikas pats panorėtų išbandyti vienokius ar kitokius veiksmus.</p> <p>Pasiūloma vaikui saugią, geros kokybės, minkštą, ryškių dailės priemonių ir medžiagų, kad jomis ką nors veikdamas patirtų džiaugsmą.</p>
	2 žingsnis	<p><i>Muzika, šokis</i></p> <p>Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, mėgdžioja</p>	<p>Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Kartuoja, mėgdžioja</p>	<p>Su vaikais klausomasi įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiazo, roko ir kt.) bei</p>

		<p>suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus. Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu.</p> <p><i>Žaidinimai, vaidyba</i></p> <p>Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina).</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais</p>	<p>suaugusiųjų padainuotas nesudėtingas dainas.</p> <p>Vaikas balsu imituoja aplinkos garsus.</p> <p>Suaugusiajam išeinant, pamojuoja, grįžus – nusišypso, apkabina.</p> <p>Kalba žaisliniu telefonu arba naudodamas kitą daiktą: pasakoja, paklausia, atsako.</p> <p>Minkštomis kreidelėmis taškuodamas, keverzodamas linijas vieną po kito sparčiai pribrauko popieriaus lapus.</p> <p>Eksperimentuoja tapymą.</p>	<p>sudaroma muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Dainuojama su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuojama, kalbama vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius. Parenkama įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti – klasikinę, gamtos garsus (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tylą. Judant su vaikais išgaunama kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Suteikiama vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, žaidinama juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Sudaroma galimybes</p>
--	--	---	--	--

		<p>jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį.</p> <p>Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).</p>		<p>kartu su vaiku groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais, parūpinama medinių, plastmasinių žaislų, su kuriais vaikas galėtų veikti. Žaidžiant su vaikais reiškama savo jausmus, norus, rodoma judesius ir veiksmus („Virus viru košę“, „Eisim eisim į turgelį“).</p> <p>Kalbama maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinama mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Vedžiojant žaislą, kartoninę figūrėlę, parodoma, kaip galima veikti, skatinama vaiką pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų. Kartojama tuos pačius veiksmus, žodžius, balso intonacijas. Matant, kad vaikas nori tęsti veiklą, pasiūloma pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos. Vaiko</p>
--	--	--	--	---

					veiklai skiriama daug dėmesio, pritariama žvilgsniu, šypsena, pagiriama, pasidžiaugiama pasiekimais. Sudaroma galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens).
	3 žingsnis	<p><i>Muzika</i></p> <p>Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan.</p> <p>Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais.</p>	<p>Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir, jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi ir kt.</p> <p>Dainuoja trumpas, nesudėtingas, siauro diapazono dainas.</p> <p>Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais.</p>	<p>Klausyti su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judesiais. Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant</p>	

		<p>Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka).</p> <p>Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.</p> <p>Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p><i>Šokis</i></p> <p>Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius.</p> <p>Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritupia, pasisuka ir kt.) seką.</p> <p><i>Žaidinimai, vaidyba</i></p> <p>Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja</p>	<p>Apžiūri instrumentus, kuriais groja, klausosi jų skambėjimo, tyrinėja garsus, muša nesudėtingos struktūros ritmą.</p> <p>Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, intonacijas, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais ir garsais.</p> <p>Šliaužia vaizduodamas gyvatę, ropoja perteikdamas šuniuką, katytę ar kitą keturkojį, šokinėja ant dviejų kojų susiedamas judesį su kiškio judėjimu, mojuoja rankomis perteikdamas paukščio ar drugelio sparnų mostus, stovi ant vienos kojos kaip gandrai, vaikšto pasistiebęs, pritūpęs pašoka į aukštį kaip varlė. Mojuoja rankomis kaip medžio šakos. Šiuos judesius sujungia į seką. Visa tai daro įsivaizduodamas nupasakotą, piešinyje ar nuotraukoje pavaizduotą objektą.</p>	<p>judesiais. Skatinti judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ritminiais muzikos instrumentais, klausytis jų skleidžiamų garsų. Tyrinėti instrumentų ir daiktų garsines galimybes, duodant vaikams laiko tyrinėti. Sudaryti sąlygas ir skatinti vaikus kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi.</p> <p>Visas šokio veiklos rūšis stengtis atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartoiant jų atliekamus judesius. Vengti prašyti, kad vaikai kartotų</p>
--	--	--	---	--

		<p>siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mama, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius.</p> <p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>Paprašytas greitai eiti, lėtai atsitūpti, aukštai pašokti ir apsidairyti, šiuos judesius atlieka savo pasirinkta tvarka. Įterpia judesių, kurių nebuvo prašomas, pvz., apsisuka, iškelia rankas ir kt.</p> <p>Pagal savo norą ir pasirinkimą atsineša žaislus ir kitus daiktus. Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, išlipa, ieško gedimo, remontuoja.</p> <p>Skambindamas menamu telefonu, praneša, kada grįš, nuramina.</p> <p>Vystydamas lėlę, pasakoja, ką daro.</p> <p>Muzikiniuose rateliuose savaip vaizduoja judesiais, veiksmis: iškeldamas kumštelius ir juos sukinedamas parodo, kaip žydi aguonėlė, apibėgdamas apie tupintį draugą, pavaizduoja, kad tai – ropė.</p> <p>Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus, šūkčioti, trinti, kol pratrina skylę.</p>	<p>jiems rodomus judesius. Skatinti vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.</p> <p>Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairią muziką (greitą, lėtą). Kviesti vaikus, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptarti jų pasirodymą, išryškinant teigiamas puses. Tokios šokėjo-žiūrovo situacijos padeda vaikams vėliau įveikti scenos baimę.</p> <p>Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis. Gėrėtis vaikų žaidimu.</p> <p>Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai,</p>
--	--	--	---	---

			<p>Spaudinėja, suploja modeliną, plastiliną, atgnybia gabalėlius ir juos jungia vieną prie kito.</p>	<p>linksmai, gražiai. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.</p> <p>Skatinti pasakoti apie savo piešinį. Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengtis suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis</p>
--	--	--	--	---

					(pvz., su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi ir kt.). Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti kitus būdus: tu žalios spalvos pieštuku nupiešei daug linijų, pabandyk dar, kaip teptukas moka.
	4 žingsnis	<p><i>Muzika</i></p> <p>Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina.</p> <p>Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau).</p>	<p>Klausosi muzikos ir gamtos garsų. Klausydamas garsios muzikos garsiai trepsi, tylios – tyliai tipena.</p> <p>Dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau ir klausosi savo balso skambėjimo.</p> <p>Eina ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus.</p> <p>Ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui barškučiais, lazdelėmis, marakais, akmenukais, buitinais rakandais. Tyrinėja, kaip instrumentais groti, klausosi jų skambėjimo.</p>	<p>Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant. Dainuoti su vaikais trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoti judesiais. Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius – eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti ir t. t. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos</p>	

		<p><i>Šokis</i></p> <p>Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių.</p> <p>Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui.</p> <p>Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.</p> <p><i>Žaidinimai, vaidyba</i></p> <p>Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius.</p> <p>Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką.</p>	<p>Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.</p> <p>Kartu su auklėtoja veikdamas sugalvoja, improvizuotai sujungia judesius perteikdamas trumpą istoriją.</p> <p>Atsineša ir susideda reikalingus daiktus, žaislus.</p> <p>Muzikiniuose rateliuose savaip parodo matytus judesius, sukuria naujų.</p> <p>Spontaniškai reiškia emocijas: susimąsto, stengdamasis prisiminti, kaip pavaizduoti, netrukus šypsosi, džiaugdamasis, kad pavyko. Pabaigęs kartu su visais nusilenkia.</p> <p>Komentuoja kylančias asociacijas atradusias piešiant.</p>	<p>instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, atnešti į grupę įvairių medžiagų iš gamtos ar buities atliekų daiktų ir kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų. Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebėti ir įvertinti vaikų bandymus kurti savo dainas, ritmus, melodijas, pasiūlyti spontaniškai kurti patiems.</p> <p>Drauge su vaikais žaisti vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, skatinti juos interpretuoti, t. y. sugalvoti savo judesių vietoj žinomų. Kuriantį vaiką skatinti naudoti natūralius, su jokia šokio žanru nesusijusius judesius. Šokdamas vaikas perteikia istoriją, tačiau iš esmės</p>
--	--	---	---	--

		<p>Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja.</p> <p>Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliuavimu, mimika.</p>		<p>jis tyrinėja šokio elementus – erdvę, tempą, ritmą, energiją.</p> <p>Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatinti aprengti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūlyti vaikams patiems pažaisti teatrą. Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių, veiksmų, paaiškinti, kas jais vaizduojama, skatinti juos kartoti laisvai, savaip. Nekoreguoti vaiko emocinės raiškos (nereikalauti iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos). Nelyginti vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugtis kiekvieno vaiko</p>
--	--	--	--	--

		<p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>		<p>pastangomis, atradimais. Mokyti pabaigus žaisti nusilenkti. Laikytis nuostatos, kad ikimokyklinio amžiaus vaikas ne pirmiau išmoksta, o paskui kuria, bet kurdamas mokosi. Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pedagogo vaidmuo – turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžių ir emocijų, stebėti vaiko raišką ir kūrybą, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpinti priemonėmis ir medžiagomis, stiprinti vaiko pasitikėjimą, palankiai vertinti kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt. Skatinti žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padėti vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir</p>
--	--	--	--	--

					gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbelių.
	5 žingsnis	<p><i>Muzika</i></p> <p>Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.</p> <p>Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai</p>	<p>Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos, papasakoja kokia ji buvo, kokius instrumentus girdėjo.</p> <p>Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą.</p> <p>Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius.</p> <p>Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes.</p> <p>Įvairiais ritminiais, melodiniais ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Tyrinėja jų skambėjimo tembrus.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės. Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinti dainuoti atliekant įvairius darbus. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos</p>	

		<p>tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti.</p> <p>Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.</p> <p>Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.</p> <p><i>Šokis</i></p> <p>Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.</p> <p>Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).</p>	<p>Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus ir melodijas eilėraščiams.</p> <p>Šoka sukamuosius ratelius.</p> <p>Su auklėtoja aptarus įvairius galimus judesių jungimo variantus juos sieja tarpusavyje.</p> <p>Šias judesių sekas gali šokti pagal muziką arba be muzikos. Parenka judesius šokio pradžiai ir pabaigai aiškiai parodo, kad užbaigė šokį – sustodamas ar nusilenkdamas žiūrovams.</p> <p>Vaidindamas kalba pasitikinčiu balsu, veikia drąsiai, ryžtingai. Stebi, ar kiti vaikai, suaugęs domisi jo vaidinimu.</p> <p>Jei žiūri, dar ryškiau vaidina.</p> <p>Pasiūlo dekoracijas, kostiumus. Kartu su suaugusiuoju piešia, spalvina, klijuoja, dekoracijų detales išdėsto, apsirengia kostiumu.</p> <p>Piešia išryškindamas reikšmingas detales.</p>	<p>instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritari dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrėti įvairius instrumentus, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus. Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu.</p> <p>Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugti, pagirti vaikus už jų originalumą, drąsą, norą kurti.</p> <p>Drauge su vaikais šokti paprastus savo forma. Vaikų sugalvotas judesių sekas rodyti visiems ir klausti vaikų, ką jie matė. Padėti vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoti frazes.</p>
--	--	---	--	--

		<p><i>Vaidyba</i></p> <p>Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinę ir fantastinę siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p> <p><i>Vizualinė raiška</i></p> <p>Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal</p>	<p>Eksperimentuoja tapydamas dažais, piešdamas pieštukais, kreidutėmis. Kuria siužetus, ornamentus iš laisvų bei pagal kontūrą iškirptų, išplėšytų iš popieriaus geometrinių formų, gėlių, lapelių, eglių ir kt.</p>	<p>Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiems vaidinti. Parodyti, kaip galima judėti ir kalbėti – intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas juda ryžtingai, meškinas – lėčiau, nerangiau, zuikis – greičiau, emocionaliau. Klausti, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas – ateivis iš kosmoso? Stebėti vaikų vaidinimus stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Jei kas nors neaišku, paklausti. Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius, parodyti ir skatinti laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaryti pauzes, kad vaikas galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Pasidžiaugti vaiko sukurtais veiksmais, jų emocionalumu,</p>
--	--	---	--	---

		<p>išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti.</p> <p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p>		<p>išraiškingumu. Įtraukti vaiką į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausti jo nuomonės, atsižvelgti į sumanymus.</p> <p>Svarbu turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi. Kuo turtingesnė bus vaiko patirtis, tuo išradingesnė ir įdomesnė bus jo kūryba. Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes, stebėti kitų judesius, patiems išbandyti įvairius judesius ir pozas. Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. Aiškintis, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. Gėrėtis jo sumanymais, pagirti už išradingumą ir kt. Drąsinti kurti</p>
--	--	---	--	--

					<p>smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas Rudenėlio šventei. Skirti pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje. Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų. Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis.</p>
		6 žingsnis	<p><i>Muzika</i></p> <p>Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p>	<p>Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi, ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūrinys atpažįsta ir skiria kai kuriuos instrumentus. Klausosi tylos ir triukšmo bei juos aptaria.</p>	<p>Sudaryti vaikams sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant,</p>

		<p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <p>Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui.</p> <p>Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.</p> <p><i>Šokis</i></p> <p>Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlės), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis,</p>	<p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas. Pritaria suaugusiojo grojimui arba pačiam grojant vaikiškais muzikiniais instrumentais. Savo dainavimą derina prie kitų vaikų.</p> <p>Skiria įvairių žanrų, įvairių nuotaikų, tempų girdimą muziką, pasako kokia muzika: lėta, greita, linksma, liūdna ir pan.</p> <p>Perteikia piešiniuose besiklausant muzikos kūrinių, kilusius įspūdžius. Kūrybiškai panaudoja netradicines medžiagas ir įdomesnės spalvas. Spontaniškai ir savitai reiškia mintis, patirtas emocijas.</p> <p>Žaidžia muzikinius tautinius žaidimus, eina rateliu, šoka kėlių paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių šokius; improvizuoja, savarankiškai sugalvoja kaip galima šokti, parodo savo judesius.</p>	<p>bendraudant, žaidžiant. Pamokyti vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu. Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, „dirigento lazdelę“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą.</p> <p>Groti kartu ir paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre. Išsirinkti dirigentą, kuris diriguotų orkestrui. Pamokyti vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <p>Žaisti su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokyti dalį teksto</p>
--	--	--	--	--

		<p>aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius.</p> <p>Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p> <p><i>Vaidyba</i></p> <p>Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p><i>Vizualinė raiška.</i></p> <p>Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir</p>	<p>Savitai perteikia kūrinio nuotaiką ir siužetą.</p> <p>Vaidinimui pagal girdėtą pasaką arba vaidindamas lėlių teatre, tinkamai parenka reikalingas priemones, daiktus, rūbus, esančius grupėje: pagalvėlės, užuolaidas, žaislus, kūrybingai jas pritaiko vaidinimui ar improvizacijai. Veikia, vaidina, kuria pagal išankstinį sumanymą, aptartą veikimo planą su draugais arba pedagogu, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Perteikia veikėjų emocijas.</p> <p>Įsitraukia į bendrą vaikų veiklą, kolektyvinį darbą, dailės darbų kūrybą.</p> <p>Eksperimentuoja įvairiomis piešimo, tapybos technikomis bei dailės priemonėmis, papildo darbelį grafiniiais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais). Kuria piešinio istoriją, pasakoja ką nupiešė, kodėl,</p>	<p>dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje“. Su vaikais žaisti muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant. Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams.</p> <p>Atlikti parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Siūlyti vaikams stebėti gamtą, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.</p> <p>Skatinti vaikus žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. Reikalui esant, pasiūlyti savo idėjų, tačiau būti jautriems vaiko iniciatyvai, jos neslopinti. Pasiūlyti naudoti įvairius</p>
--	--	---	---	---

		<p>fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.</p> <p>Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>svarsto kas bus, jeigu paveikslas atgis ir pan., fantazuoja.</p>	<p>suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams. Kartais įdomesnę teatrinę rekvizitą tyčia padėti aiškiai matomoje vietoje, kad vaikai jį patys panaudotų teatinei kūrybai. Žaisti muzikinius žaidimus ir eiti ratelius, sudaryti sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.</p> <p>Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. Suteikti galimybę pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse.</p>
--	--	---	---	---

					<p>Ugdyti vaiko vaizduotę, skatinant įsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija, spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. Palaikyti unikalų vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti jutiminę patirtį. Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. Paskatinti sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. Eksperimentuoti ir atidžiau įsižiūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes. Padaryti vaikams patikusią fragmentų atspaudus. Sudaryti galimybę netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.</p>
--	--	--	--	--	---

14. Mokėjimas mokytis	1 žingsnis	Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ir susitapatina, mėgdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradedą tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais	Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones, reaguoja kūno judesiais, mimika, garsais. šypsena. Ima žaislus į burną, barška, daužo. Žiūri į suaugusįjį.	Palaikoma priežiūros tvarką kuri sudaro galimybes žaidybinei sąveikai. Kalbinama kūdikį, rodoma jam įdomius žaislus ar daiktus, sudaroma galimybę judėti, praktikuotis, džiaugtis, kai kas nors pavyksta, girinama. Maitinant, maudant, žaidžiant su kūdikiu kalbamasi su juo, rodoma ir įvardijama daiktus, veiksmus su žaislais. Parūpinama žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais.
	2 žingsnis	Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksma. Stebi, mėgdžioja, klausia.	Juda spontaniškai ir turėdami tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Mėgsta kelis kartus iš eilės žiūrėti, klausytis to paties. Mėgdžioja kitus.	Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. Pastebėti vaikų ketinimus, juos įvardyti. Jei reikia, padėti įgyvendinti. Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais

					manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrėti pozityviai, išklaudyti vaikus, skatinti, džiaugtis tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. Žaislai ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.
		3 žingsnis	<p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p>	<p>Daug kartų kartoja veiksmą, kryštaudamas, kai sulaukia rezultato.</p> <p>Klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando.</p> <p>Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar daktarą, mėgdžioja suaugusiojo kalbą,</p>	<p>Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis. Vaikams padėti suprasti savo galimybes ir apribojimus, sudaryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leisti vaikams patiems pajusti ir</p>

			<p>veiksmus, žaidimą kartoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų.</p> <p>Noriai imasi įvairių suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą.</p>	<p>nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus. Kurti prasmingas ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. Pvz., šluota šluojamas takelis, o šlapias šluoste valoma siena. Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisiegti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.</p>
	4 žingsnis	<p>Pasako, parodo, ką nori išmokyti.</p> <p>Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.</p> <p>Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</p>	<p>Parodo kaip jam pavykta ar nepavyksta padaryti darbelį.</p> <p>Patys žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus.</p> <p>Stebi, kaip tai daro kiti ir stengiasi pakartoti.</p> <p>Pasakoja, kad su muzikos mokytoja dainavo ir išmoko padainuoti dainelę.</p>	<p>Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokyti.</p> <p>Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokyti, sudaryti sąlygas mokytis to, ko jis nori. Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrąsinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko.</p>

		<p>5 žingsnis</p>	<p>Norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...</p>	<p>Pasako ką nori veikti. Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus. Suaugusiesiems ir kitiems vaikams aiškina, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau.</p>	<p>Vaikus drąsinti sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pripažinti, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Todėl planuojant ugdymo programą numatyti įvairios veiklos, kuri padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.</p>
		<p>6 žingsnis</p>	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa</p>	<p>Pasako, parodo, paaiškina ko nežino, nesupranta ir norėtų išmokti; aptaria tai, ką jau žino, ką išmoko, spėlioja ką veiks toliau. Kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų.</p>	<p>„Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmokti. Leisti, siūlyti vaikams naudotis imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis. Sudaryti sąlygas</p>

			<p>reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p> <p>Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>	<p>Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti.</p>	<p>vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis. Stiprinti atradimo džiaugsmą, motyvuoti vaikus tolimesnei veiklai.</p>
15.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	1 žingsnis	<p>Pats juda (šliaužia, ropoja, eina) sudominusių žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsnį, seka judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslingus judesius, veiksmus su daiktais.</p> <p>Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauškdamas, duodamas žaislą kitam paskatina su juo žaisti;</p>	<p>Turi mėgstamus žaislus. Laikydamasis sienos nueina, po to ropoja.</p> <p>Tiesia kamuoliuką auklėtojų, žiūri į akis, šypsosi.</p>	<p>Pastebėti vaiko rodomą iniciatyvą ir ją palaikyti. Stebėti ir pasidžiaugti vaiko daug kartų kartojamais veiksmais, rodančiais jo atkaklumą. Priimti vaiko siūlomus žaidimus. Žaisti žaidimus su vaiku tol, kol jis to nori. Siūlyti žaisti smulkiajai motorikai skirtus žaidimus,</p>

			išreikšdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.		reikalaujančius dėmesio, atkaklumo.
	2 žingsnis	Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus. Veiksmams ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusiųjų prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.	Pabando, nepavyksta, vėl pabando. Žaidžia su muzikiniu žaislu, tačiau išgirsta su mašinėle burzgiančią draugą. Kurį laiką stebi, kaip šis žaidžia. Netrukus vėl pradeda spaudyti muzikinio žaislo mygtukus. Stebi, kaip auklėtojas stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį. Rodo nepasitenkinimą, kai stumiamos durys neatsidaro, rėkia, reikalaujamas pagalbos.	Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų – tai stiprina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubėti padėti vaikui – paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padėti vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais. Padėti vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo.	
	3 žingsnis	Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš	Sudėlioja visas formeles į jų lizdus. Jas išima ir vėl sudėlioja. Pasilipa ant kėdės, kad pasiektų žaislą, padėtą ant	Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Auklėtojui pačiam žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad	

		<p>kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.</p> <p>Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.</p>	<p>palangės. Deda dėlionę nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo.</p> <p>Ilgai tyrinėja naują žaislą. Užsimerkęs sukasi ratu tol, kol nugriūva.</p>	<p>jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų. Neišleisti vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti jiems pakeisti neigiamą nuomonę.</p>
4	<p>žingsnis</p>	<p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia</p>	<p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus.</p> <p>Pasiėmusi teptuką merkia į guašą, tepa ant popieriaus. Dažus sunku tepti ant lapo. Vėl merkia teptuką į guašą – vėl tepa, dar kartą tepa. Teptukas vos slysta lapu. Teptuką pašlapina į vandenį, tada merkia į dažus ir vėl piešia ant lapo. Pastebi, kad dabar teptukas slysta lengvai.</p>	<p>Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikyti vaikus, kurie bando iššūkį įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti išeitį, sprendimus. Pastebėti ir palaikyti vaiko</p>

			suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo.		iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam – ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.
	5 žingsnis	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.</p> <p>Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>	<p>Patys sugalvoja žaidimą ir ilgai jį plėtoja.</p> <p>Auklėtojui pasiūlius veiklą patys pasirenka, kaip veiks.</p>	<p>Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą.</p> <p>Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukongretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūlyti uždaru užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalbą vaikui teikti ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.</p>	

		6 žingsnis	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Ilgesnį laiką išradingai plėtoja savo paties sugalvotą arba pedagogo pasiūlytą veiklą, bando įtraukti kitus vaikus į bendrą veiklą, sugalvotus žaidimus</p> <p>Savarankiškai veikdamas, bando įveikti kliūtis pats; nepasisekus, kreipiasi pagalbos į draugus, į suaugusįjį.</p>	<p>Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų.</p> <p>Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas. Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, įsiūti sagą, prisukti veržlę ir pan.</p>
16.	Tyrinėjimas	1 žingsnis	<p>Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus.</p> <p>Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiai, garsai).</p>	<p>Vaikai siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja, kiša į burną.</p> <p>Vaikai juda, kartoja judesius, praktikuojasi</p>	<p>Visa, kas yra artimiausioje aplinkoje, laikoma žaidimo priemonėmis. Kūdikiuvi sudaroma galimybes žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, liesti daiktus, išlaikyti pusiausvyrą, stengtis pajudėti</p>

					<p>daikto link, jį pasiekti, paragauti. Vaikus paguldoma ar pasodinama taip, kad jie galėtų plačiai matyti aplinkui – stebėti kitus vaikus ir su jais bendrauti. Sudaroma sąlygas patirti skirtingas žaidimo erdves, tokias, kaip lygios grindys, kilimas, žolė, smėlis, minkšti ir kieti paviršiai, erdvės viduje ir lauke; pajusti įvairius pojūčius – šviežio oro, įvairių paviršių, kvapų, temperatūrų skirtumo, garsų. Vaikams pajusti ir tyrinėti duodama įvairių medžiagų, formų, skatinama žaisti su savo kojų pirštais, liesti savo ir pažįstamų žmonių veidą, plaukus, rankų pirštus, kartoti tai kelis kartus.</p>
		2 žingsnis	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.	Vaikai tyrinėja viską, kas yra aplinkui, jie ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti,	Vaikams sudaroma sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo,

			<p>Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.</p>	<p>didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais.</p> <p>Kartoja tą patį žaidimą, prašo dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį.</p>	<p>nepertaukia. Duodama įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Jiems sudaroma sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus Jau nuo mažumės mokoma atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos.</p>
	3 žingsnis	<p>Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.</p>	<p>Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus, mielai padalija ką nors kitiems po lygiai, pasidalina per pusę.</p> <p>Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje.</p>	<p>Skatinama manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Sudaroma galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka,</p>	

				Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose.	įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. Pateikiama knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. Skiriama laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
	4 žingsnis	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito, ar ne ir pan.).	Žaidimui bando panaudoti įvairius daiktus, kartais mieliau žaidžia su artimiausios aplinkos daiktais nei žaislais ir išradingai juos panaudoja. Grupuoja daiktus tam tikra tvarka, gali padėti suaugusiesiems tvarkyti kambarius ar dirbti kitus darbus.	Ugdymo programą ir aplinką kuriama taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinama nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo	

					remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.
		5 žingsnis	<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <p>Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <p>Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti.</p> <p>Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p>	<p>Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti, kokios jų savybės padaro juos tinkamus.</p> <p>Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai, patys bando.</p>	<p>Vaikus skatinama stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti išivaizduojamus daiktus. Sudaroma galimybę suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai. Skatinama pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinama paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Vaikams pateikiama tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.</p>

		6 žingsnis	<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse.</p> <p>Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą).</p> <p>Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose</p>	<p>Aktyviai domisi, stebi, tyrinėja aplinką, atlieka paprastus bandymus ir eksperimentus. Tyrinėjimui pasitelkia naujus įrankius ir priemones (padidinamąjį stiklą, žiūronus, mikroskopą), dalinasi patirtais išpūdžiais, teikia idėjas dėl tolimesnių tyrinėjimų.</p> <p>Stebi, atpažįsta save nuotraukose, įvardija panašumus su savo artimaisiais.</p>	<p>Skatinti aktyvų aplinkos domėjimąsi, tyrinėjimą. Sukurti tinkamą tyrinėjimams, stebėjimams ir atradimams aplinką, parinkti skirtingų priemonių, skatinti jas naudotis. Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdoma projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams.</p> <p>Skatinama vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiųjų, kurie gali padėti</p>
--	--	------------	---	---	---

			<p>lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašūs su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų.</p> <p>Lygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p>		
17.	Problemu sprendimas	1 žingsnis	<p>Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos</p>	<p>Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais. Paima didesnį indelį ir kelis kartus kantriai bando įdėti jį į mažesnį. Nepavykus didesnį indelį padeda, paima mažesnį ir įdeda jį į kitą.</p> <p>Vaikas bando užlįsti į tarpą tarp spintelės ir sienos. Spraudžiasi, daug kartų bando, tada pradeda rékti, į pagalbą kviesdamas suaugusįjį.</p>	<p>Padrąsinti vaiką savarankiškai bandyti įveikti iššūkį ar problemą. Pagirti, kai jam pasiseka susidoroti su kliūtimi. Parodyti vaikui naujų veiksmų sunkumui įveikti. Kai vaikas bando atlikti tai, ko padaryti dar negali, padėti jam. Jei bando daryti tai, kas pavojinga – aiškinti, kad to daryti negalima, nukreipti dėmesį, nuraminti</p>
		2 žingsnis	<p>Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus</p>	<p>Susidūręs su kliūtimi, išbando žinomus veikimo būdus, stebi ir</p>	<p>Drąsinti vaiką Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais</p>

		veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.	bando kitų veikimo būdus. Nepavykus, bando iš naujo.	būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. Komentuoti vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmes. Šiek tiek padėti vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo savimi jausmas.
	3 žingsnis	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Nepavykus bando dar kartą kitaip. Nepavykus prašo pagalbos.	Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausti paties vaiko (Ką dar galima padaryti?, Kaip kitaip galima padaryti?). Arba pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.
	4 žingsnis	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.	Susidūręs su sudėtingesne veikla, kliūtimi bando ją spręsti.	Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau

		<p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus.</p> <p>Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatinti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.</p>
	5 žingsnis	<p>Retsykliais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Imasi kurti darbelį iš popieriaus, kurį reikia tiksliai lankstyti ir kirpti, bet nėra tikras, ar jam pavyks. Nepavykus tinkamai perlenkti, ima kitą lapą ir bando dar kartą.</p> <p>Susipykęs su draugu, po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą.</p>	<p>Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaityti kūrinį apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašyti visų pagalvoti, ką galima daryti toje situacijoje. Padėti vaikams geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.</p>
	6 žingsnis	<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p>	<p>Susidūrus su kliūtimi, problema, savarankiškai bando ją įveikti,</p>	<p>Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius</p>

			<p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>prireikus ieško draugų arba pedagogo pagalbos.</p> <p>Aptaria susiklosčiusių situacijų pasekmes, pritaiko sau, mokosi iš savo bei kitų klaidų. Pavyzdžiui.: svarsto kodėl nepavyksta išmokti žaisti šaškėmis, nes galbūt nesuprantamos žaidimo taisyklės, išdėliotos netinkamai ir pan.</p>	<p>apmąstyti problema: (Kas atsitiko?, Kaip tu jautiesi?, Kaip jaučiasi kiti?). Vaikui susidūrus su problema, klausti: (Ką tu darei?, Ar tai padėjo įveikti problema?, Ką dar galima daryti?, Ar tai padės įveikti problema?). Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys.</p>
18.	Kūrybiškumas	1 žingsnis	<p>Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus.</p>	<p>Veido išraiška, kūno kalba, balsu reaguoja į 5 pojūčiais patiriamą realybę. Pastebi ir gyvai, skirtingai reaguoja į tą patį daiktą, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius, suklysdamas ar aktyviai, kartais triukšmingai, reaguodamas kūno kalba (veido išraiška, judesiais, balsu).</p> <p>Domisi savo kūnu, atrasdamas vis ką nors naujo.</p>	<p>Pasirūpinti, kad vaikas nuolat patirtų vis naujų įspūdžių. Aplinkoje turėtų atsirasti smalsumą žadinančių dalykų – garsų, spalvų, žaislų, meno kūrinų – kurie keltų smalsumą ir atkreiptų dėmesį. Reikėtų išnaudoti visus 5 pojūčius (uoslės, skonio, regos, klausos, lytėjimo), suteikiant galimybę apžiūrinėti aplinką, klausytis, skonėtis, uosti, paliesti ir pajusti įvairių žaislų medžiagų paviršius</p>

					(tekstūras). Duoti žaisti su įvairių spalvų, tekstūros, formų žaislais, leisti klausytis įvairių garsų, suteikti galimybę užuosti įvairius kvapus.
	2 žingsnis	<p>Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.</p> <p>Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktų tyrinėjimui</p>	<p>Tyrinėja supančius daiktus. Judesiais, veido ir kūno išraiškomis reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus. Atsiranda vis įvairesni veiksmai su tuo pačiu daiktu.</p> <p>Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas.</p> <p>Atsiranda vis įvairesni veiksmai su tuo pačiu daiktu.</p> <p>Emocingai reaguoja į naują patirtį.</p> <p>Spontaniškais, atsitiktiniais ir nesąmoningais judesiais, piešimo priemonėmis ar pirštais palieka netikėtus pėdsakus popieriaus lape.</p> <p>Pajutęs džiaugsmą noriai juos kartoja.</p>	<p>Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus. Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas turėtų būti vaikams įprastas reiškinys. Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės, naudojami veiklos metu, turėtų lavinti visus pojūčius. Parūpinti priemonių ir skatinti veiklą, grindžiamą visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti.</p> <p>Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu</p>	

					įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link.
		3 žingsnis	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus	Nuolat tyrinėja aplinką, veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, pažindamas tai, ko iki tol nebuvo regėjęs, patyręs. Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniais, aptinka naujas neįprastas daiktų savybes. Savitai reaguoja į naują patirtį. Įdėmiai klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes, užduoda apie juos klausimus, pats pasakoja apie juos.	Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų). Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengus vaikus leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Skatinti klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. Vaikus skatinti daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų. Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke. Skatinti vaikus savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti

					smėlio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti.
	4 žingsnis	<p>Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes.</p> <p>Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas.</p> <p>Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>	<p>Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, geba panaudoti kasdien naudojamus daiktus pagal kitą paskirtį, iš daiktų sukurti savo, naują produktą.</p> <p>Derina įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus ir sukuria naujus objektus, išbando ir jungia įvairią veiklą.</p> <p>Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų.</p> <p>Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų.</p> <p>Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis.</p>	<p>Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemone, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikti laisvės, erdvės, laiko, pasiūlant naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančią veiklą, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Lavinti</p>	

				<p>Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas, užsiimti nauja veikla, kurioje gali atrasti ir iširti dar nepažintus dalykus.</p>	<p>kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Klausiti: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas). Prašyti kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. (mąstymo detalumas). Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis (mąstymo originalumas). Vaiko prašyti drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas ir t. t. (mąstymo ribos, idėjų gausumas). Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. Aptarti, ką naujo, originalaus</p>
--	--	--	--	---	--

					pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą. Girti, įdomiausiai posakius, klausimus, veiklos būdai užrašyti, skatinti idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami.
		5 žingsnis	<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.</p>	<p>Išgirdęs naują žodį, pamatęs naują daiktą ar kūrinį, apie jį klausinėja, aiškinasi jam rūpimus dalykus. Mėgsta aiškinti kitiems tai, kas ir jam pačiam nelabai aišku, mėgsta aiškintis tyrinėdamas, eksperimentuodamas. Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti</p> <p>Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus, turi idėjų ir netikėtų (nestandartinių) atsakymų. Siūlo įvairius (dažnai neįprastus) problemų sprendimo</p>	<p>Skatinti kūrybiškumą, laisvai reikšti idėjas, užduoti daug atvirojo tipo klausimų: „Kaip?..“ „Ką dar?..“ „Kas būtų?..“ ir pan.). Klausiti ir drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau. Ugdyti mąstymo lankstumą – skatinti išsakyti, pavaizduoti kuo įvairesnes idėjas. Ugdyti originalumą – prašyti išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinti fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Ugdyti fantaziją, žaidžiant ir kuriant</p>

			<p>būdus. Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstamą informaciją ir t. t.</p> <p>Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones, atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai</p> <p>Realybę paverčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje – vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas.</p> <p>Aktyviai dalyvauja kuriant bendrą kurinį. Dalijasi išpūdžiais, kaip sekėsi dirbti kartu, kaip pavyko sukurti naują kūrinį.</p>	<p>nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džunglėmis...).</p> <p>Prašyti sugalvoti, kaip būtų galima detalai išstobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar tobulesnis. Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūlyti įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinti dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių išpūdžiais ir nuotykiomis su kitais vaikais. Vengti vertinti, „rūšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus (kūrybos produktai nevertinami, nelyginami vieni su kitais, nerenkami geriausiai kūriniai, vaikai nesivaržo vieni su</p>
--	--	--	---	---

					<p>kitais). Priimti ir palankiai vertinti visokius atsakymus, bet kokio lygio veiklos rezultatus, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti. Pateikti įvairių medžiagų, žaislų priemonių, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. Skatinti dalytis idėjomis, dirbant porose ir (ar) grupelėse, kartu priimti sprendimus. Organizuoti projektus, grupinę veiklą. Mokyti mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokymo dalytis idėjomis pavyzdys (Jūs abu norite piešti šia spalva, bet ji yra tik viena. Ką jūs galite padaryti, kad ja pasidalintumėte?). Tokie</p>
--	--	--	--	--	---

					pokalbiai turėtų vykti nedidelėse grupelėse.
		6 žingsnis	<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų.</p> <p>Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja.</p> <p>Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.</p> <p>Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip</p>	<p>Patinka diskutuoti, aptarti kilusias idėjas, temas, užduotis.</p> <p>Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstamą informaciją ir t. t</p> <p>Turi daug neįprastų, netikėtų idėjų, bando ir ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrina, tyrinėja, pasiekia naujų, originalių rezultatų.</p> <p>Perdaro žinomas pasakas, istorijas.</p>	<p>Skatinti kūrybiškumą, aktyvumą, eksperimentavimą, išradingumą, neįprastų medžiagų ir priemonių naudojimą.</p> <p>Taikyti įvairius metodus ir būdus: (smegenų audrinimas, fantastiniai klausimai, prašymas išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų, kūrybiniai vaidinimai, pasakos kūrimas sėdint ratu; fantastinio gyvūno piešimas. Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai, ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo – geriau. Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinką suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų. Skatinti perkurti pasakas.</p>

V. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas

Vertinimas – neatsiejama kokybiško ugdymosi proceso dalis. Tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus bei daromą pažangą atskirais amžiaus tarpsniais kaupimas ir apibendrinimas. Svarbiausi kokybiško vaikų ugdymosi kriterijai yra gera visų vaikų savijauta ir pagal kiekvieno vaiko galimybes daroma maksimali pažanga.

Vaiko pasiekimų vertinimo tikslai:

- ✓ pažinti vaiką, jo individualybę;
- ✓ išsiaiškinti vaiko individualumo ypatumus;
- ✓ nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą;
- ✓ kaupti informaciją apie vaiko patirtį, pasiekimus, pažangą, kuri padėtų pedagogui išvelgti vaiko vystymosi galimybes, nustatyti problemas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą;
- ✓ pritaikyti ugdymosi procesą vaikų grupės ir kiekvieno vaiko poreikiams bei galimybėms.

Vertinimas atliekamas vadovaujantis ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu ir vaikų gebėjimais bei žiniomis (pasiekimais). Vaikų pasiekimai vertinami du kartus per metus – spalio ir gegužės mėnesiais.

Kiekvienas vaikas yra savitas, turintis tik jam vienam būdingų bruožų, daugiau arba mažiau išreikštas interesų sritis, vystymosi tempą, gebėjimus, individualią patirtį. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelį ir numato silpniau išreikštus gebėjimus.

Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus analizuojami pasitelkiant lenteles. Individualiai vaiko pažangai analizuoti naudojamos linijinės diagramos, kurios vaizdžiai parodo vaiko kiekvienos srities pažangą. Pasinaudodamos diagramų duomenimis auklėtojos kryptingai planuoja ir organizuoja vaikų ugdymą. Diagramos padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jose atsispindi vaikų individualūs pasiekimai.

Pedagogai numato kaip laikytis vaiko vertinimo etikos reikalavimų ir garantuoti vertinimo konfidencialumą. Siekiama, kad vertinimas vaiką pakylėtų, motyvuotų įdomiai veiklai, skatintų tobulėti, didintų savivertę. Vaiko pasiekimai aptariami su tėvais žodžiu bendraujant tiesiogiai, bet ne perduodant informaciją raštu.

Priklausomai nuo vertinimo tikslų, naudojami trys vertinimo tipai: diagnostinis, formuojamasis ir apibendrinamasis.

Diagnostinis vertinimas – vaikui pažinti ir pirmiesiems jo ugdymosi žingsniams grupėje numatyti skirtas vaiko žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų vertinimas. Vertinimas atliekamas tada, kai pedagogas pradeda dirbti su nauja vaikų grupe arba, kai į vaikų grupę ateina naujokas, siekiant pažinti vaikus ir numatyti artimiausius jų ugdymosi žingsnius. Jis taip pat naudojamas aiškinantis, ar pasiekti iškelti vaiko ugdymosi uždaviniai, kokia yra vaiko pažanga per numatytą laikotarpį, kokie individualūs jo ugdymosi poreikiai.

Formuojamasis vertinimas – tai kasdienio vaiko ugdymosi situacijų stebėjimas, apmąstant, kaip vaikas įsitraukia į veiklą, kaip elgiasi, kas kiekvienam iš jų sekasi, kur reikia pagalbos, kaip vertėtų pakreipti veiklą, kad geriau atitiktų kiekvieno vaiko ugdymosi poreikius, kokie vaikų siūlymai. Vaikas nuolat skatinamas, jam laiku teikiama parama ir pagalba. Kartu su vaiku aptariama, ką jis nuveikė, išmoko, kas patiko ir ką dar norėtų nuveikti, numatomi tolesni veiklos žingsniai.

Apibendrinamasis vertinimas – tai vaiko ugdymosi rezultatų įvertinimas per vienerius metus. Nustatoma, ko vaikas pasiekė aštuoniolikoje ugdymosi pasiekimų sričių, ar vaiko ugdymosi pasiekimai atitinka įstaigos ikimokyklinio ugdymo programoje numatytus rezultatus, kokia vaiko pažanga, kokios jo stiprybės ir tobulintinos sritys.

Vaiko pasiekimai dokumentuojami stebint ir užrašant, darant vaizdo įrašus, kaupiant vaikų darbelius, kalbant su tėvais, specialistais. Renkant vaiko pasiekimų įrodymus svarbu kalbėtis su vaikais apie tai, ką jie veikia, jaučia, mąsto, kaip jiems sekasi, kas jiems įdomu, ką jie jau žino, geba, ką dar norėtų sužinoti ir veikti. Daug informacijos apie vaiką galima sužinoti kasdien kalbant su tėvais, kai jie atveda ir pasiima vaiką arba tikslingai suplanuotame pedagogo pokalbyje su visais šeimos nariais.

Vaiko pasiekimai saugomi vaiko pasiekimų aplanke. Pasiekimų aplanke kaupiami vaiko darbeliai, kalbėjimo pavyzdžiai, elgesio situacijų aprašymai ir kita medžiaga. Į pasiekimų aplanką dedami tik tie įrodymai, kurie apie vaiko žinias ir supratimą, gebėjimus ir nuostatas pasako ką nors nauja, rodo jų tobulėjimą, išryškina vaiko gabumus, interesus, atskleidžia ugdymosi poreikius. Kaupiant pasiekimų aplanką labai svarbi yra vaiko nuomonė. Vaikas pats atrenka, kuri savo darbelį norėtų įdėti į aplanką ir pakomentuoja, kodėl. Taip vaikas mokosi pamatyti savo gebėjimų tobulėjimą, pasakyti suaugusiesiems, kas jam svarbu. Pasiekimų aplankas sudaromas kaip segtuvas. Informacija apie vaiko pasiekimus saugoma 3 metus.

Individualūs ugdymosi pasiekimai

.....
(vardas, pavardė)

vaiko amžius spalio mėnesį (mėlyna spalva)

vaiko amžius gegužės mėnesį (raudona spalva)

.....
(grupė, data)

PASIEKIMŲ SRITYS																		
	SVEIKAS IR ORUS							BENDRAUJANTIS IR SMALSUS				KURIANTIS IR SĖKMINGAI BESIUGDANTIS						
	K A S D I E N I A I G Y V E N I M O I G Ū D Ž I A I	F I Z I N I S A K T Y V U M A S	E M O C I J Ų S U V O K I M A S I R R A I Š K A	S A V I R E G U L I A C I J A I R S A V I K O N T R O L Ė	S A V I V O K A I R S A V I G A R B A	S A N T Y K I A I S U B E N D R A A M Ž I A I S	S A N T Y K I A I S U S U A U G U S I A I S	S A K Y T I N Ė K A L B A	R A Š Y T I N Ė K A L B A	A P L I N K O S P A Ž I N I M A S	S K A I Č I A V I M A S I R M A T A V I M A S	M E N I N Ė R A I Š K A	E S T E T I N I S S U V O K I M A S	I N I C I A T Y V U M A S I R A T K A K L U M A S	T Y R I N Ė J I M A S	P R O B L E M Ų S P R E N D I M A S	K Ū R Y B I Š K U M A S	M O K Ė J I M A S M O K Y T I S
Ž I N G S N I A I	6																	
	5																	
	4																	
	3																	
	2																	
	1																	
	0																	

VI. Naudota literatūra ir informacijos šaltiniai

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas / Monkevičienė O. (sud.). – V.: Minklės leidyba, 2001.
2. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2014. Prieiga internetu:https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf
3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinių rekomendacijų projekto pristatymas savivaldybėse. Prieiga internetu: http://www.rokiskioazuoliukas.lt/wp-content/uploads/2014/10/Ikimok_amz-vaiku-pasiekimu-apraso_ikimok_ugd_turinio-programu-rengimo-metod_-rekomendac_-projekt_-pristat.pdf
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, Klaipėda: Baltic Printing House , 2014. Prieiga internetu: http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php
5. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. – V.: Leidybos centras, 1993.
6. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2015. Prieiga internetu: <https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>
7. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. Prieiga internetu: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimokyklinio%20ugdymo%20programos%20kriteriju%20aprasas1%20g.doc.pdf>
8. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 184 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005–2012 metų plano patvirtinimo“. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=250552&p_query=&p_tr2=.
10. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20i-statymas.pdf.
11. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius: ŠAC, 2006.
12. Švietimo problemos analizė 2009, gruodis Nr. 10 (38), ISSN 1822-4156. Prieiga internetu: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Sv_prob10_Socialinis%20emocinis%20ugdymas.pdf